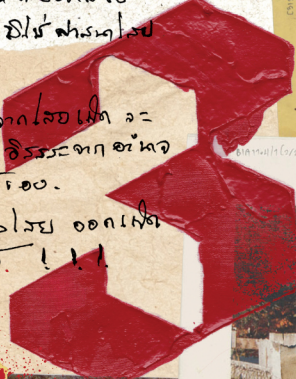

ชาวพุทธ

พุทธศาสนา

- ๑. มุทธรูปปั้น ช่าง ช่าง ช่าง
- ๒. หัสน์ ๓๖๐ ช่าง ช่าง ช่าง
- ๓. พุทธศาสนา ช่าง ช่าง ช่าง
- ๔. ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง
- ๕. ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง

Amaravati

'BURMA' SPEECH
(Cont. from Pg. 4)
years 1,000 Primary Schools in Burma. Considering the conditions in the country this is no mean achievement. In other directions also we have a program of building up a Welfare state. In order to realize our objects more quickly we would need some help but such aid must come from the light of Burma's life here.

ไปรษณีย์
POST
จดหมาย
จดหมาย
จดหมาย

- ๕. ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง
- ๖. ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง ช่าง

คำขอร้องของพุทธทาส

อยู่เรื่อย ๆ ไปก่อน อย่าเพ้อตาย
ยังไม่ตาย ได้เป็นญาติ พระศาสนา
เพื่อนมนุษย์ หัวใจ ในโลกา
ได้ไปมา รู้จักธรรม นรกมล

เพื่อโลกนี้ มีพระธรรม นำชีวิต
เย็นสนิท มีประโยชน์ โสภณผล
ยังอยู่กัน ไปได้ ให้เป็นคน
ไม่สับสน ไปเป็นสัตว์ แล้วกลับ

การเศรษฐกิจ การเมือง การสังคม
ยังทับถม เป็นปัญหา แสนมหันต์
ให้พุทธธรรม นำทาง อย่างปางบรรพ์
ได้ช่วยกัน อย่าให้โลก เป็นโกรกไฟ

ต่างประเทศ ในประเทศ ได้ประจักษ์
ได้มีใจ ร่วมรัก เป็นหลักใหญ่
เป็นประเทศ เคียวกัน สัมพันธ์ไป
ไม่มีใคร อันธพาล สาราณมา

นี้แหละหนา พวกพ้อง พี่น้องเรา
อย่าใจเบา เห็นแก่ตัว มัวค้นหา
อุปทาน มีคัมภีร์ บิณฑูต
อหังการ มมังการ พาวอควาย

อย่าเพ้อตาย เสียก่อนตาย ไว้ช่วยกัน
ได้ผูกพัน เป็นญาติ ไม่ขาดสาย
ให้โลกเย็น เป็นประโยชน์ ไม่ต้องตาย
เพราะเหตุนี้ มรรควิธี นำโลกเรา

๙ พาวอควาย มรรควิธี นำโลกเรา

๘

มาเป็นพุทธศาสนิกชนเถิด

พุทธศาสนิกชน

๑๖

พุทธศาสนิกชนคือใคร?

ปัญญาชนนักปฏิบัติ

๒๔

มองอนาคตผ่านแนวคิด

และชีวิตท่านพุทธทาส

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ป.อ. ปยุตฺโต)

๓๖

เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา :

ชีวิต ความคิด การงาน

อัตชีวประวัติของพุทธทาสภิกขุ

และเจ้าชายน้อย

พระไพศาล วิสาโล

ISSN ๐๑๒๕-๔๐๖๕

ผู้พิมพ์

ชาวพุทธมูลนิธิ

เจ้าของ

พุทธนิคม เชียงใหม่

ที่ปรึกษา

พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส

พระจรินทร์ อามสสโร

พระมหานรินทร์ นรินโท

บรรณาธิการ

เพ็ญฉาย สิริโรส

ผู้จัดการ

พิมพ์ รามเกื้อ

ศิลปกรรม

อุบัตินันท์

๔๖
เดินกายไปตามใจ:
กายและใจพากันและกันกลับบ้าน
(ตอนที่ ๒)
พระมหานรินทร์ นรินทร์โท

๔๗
การสอบครั้งสำคัญของชีวิต
พระอาจารย์อธิป อธิปัญญา

๖๐
หนังสือ "อทิปปัจจยตา"
ในฐานะคู่มือการทำความเข้าใจ
วิวัฒนาการทุกแขนงแห่งชีวิต
อุฏฐานโรโต ภิกขุ

กองบรรณาธิการ
พระอธิป อธิปัญญา
พระราชันย์ อุฏฐานโรโต
พระสิทธิพร นรุตตโม
โชษิตา ธรรมรักษานุกูล
อรทัย งามละออ
ชวิศา บำรุงพรไพศาล

สำนักงานสวนพุทธธรรม
วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม
ถ.สุเทพ อ.เมือง เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐
โทร. ๐๙๙-๔๗๑-๖๗๖๗
buddhanikomcm@gmail.com
www.chaobuddha.com
Facebook : ชาวพุทธวัดอุโมงค์

พิมพ์ที่
ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิง
แอนด์ มีเดีย จำกัด
โทร. ๐๕๓-๒๗๒-๐๗๙

๓๐ ปีรมณกาล พุทธศาสนิกบุ : สวนโมกข์มี สวนพุทธจึงมี สวนพุทธมีเพราะมีสวนโมกข์*

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ผมได้เปิดสำนักวัดป่าขึ้นที่บ้านแท่นดอกไม้
อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีท่านอาจารย์สม พุทธจาโร เป็นอาจารย์
ฝึกสอนกรรมฐาน บางท่านอาจสงสัยว่าทำไมไปฝึกกรรมฐานที่นั่น ที่ได้ไป
ทำที่นั่นเพราะไปหลบภัยสงคราม ได้พบกับท่านอาจารย์สมที่นั่น และในปีนั้น
ก็ได้อ่านปาฐกถาของท่านอาจารย์สวนโมกข์ฯ ที่ท่านไปแสดงครั้งแรกที่
กรุงเทพฯ เรื่อง "วิถีแห่งการเข้าถึงพุทธธรรม" หรือ "ภูเขาแห่งวิถีพุทธธรรม"
เมื่อเข้ามาในเมืองก็ได้อ่านหนังสือ "พุทธศาสนา" อ่านการปฏิบัติธรรม
และรู้เรื่องคณธรรมทานไชยา กลับไปจอมทอง จึงปรึกษากับท่านอาจารย์สม
ว่าเราไปตั้งสำนักวัดป่าที่ในเมือง ชักชวนชาวบ้าน ปฏิบัติธรรม เผยแพร่-
ธรรม คงจะดีกว่าอยู่ที่บ้านนอกและสงครามก็เลิกแล้ว ท่านอาจารย์สมก็
เห็นดีด้วยจึงได้ย้ายเข้ามาในเมือง ตลอดเวลาผมยังสนใจในคณธรรมทาน
ไชยา แต่ไม่แน่ใจว่าคณธรรมทานไชยาและสวนโมกข์ฯ ขณะนี้เป็นอย่างไร
ยังทำอยู่หรือว่าเปลี่ยนแปลงไป ถ้ายังตั้งอยู่ก็จะขอรับคำแนะนำจะพยายาม
ทำตามวิธีของคณธรรมทาน จึงได้ขอให้ลูกชายกับลูกเขยพากันมาเยี่ยม
คณธรรมทานและสวนโมกข์ฯ พูดอย่างตรงไปตรงมาก็คือ ไปดูที่ว่าได้มี
อย่างที่แถลงไว้ใน หนังสือพุทธศาสนาจริงหรือ ลูกสองคนกลับเชียงใหม่
รายงานว่าคณธรรมทาน สวนโมกข์มีจริง

ผมก็ตกลงใจว่าต้องทำงานนี้จะขอพึ่งและเดินตามวิธีคณธรรมทาน
ส่วนท่านอาจารย์สม ท่านยังไม่เห็นชอบตามปฏิปทาบางอย่างของผม
ท่านจึงแยกไปตั้งสำนักสันติธรรม นั่นก็คือวัดสันติธรรมในปัจจุบันนี้ ซึ่งตั้ง
อยู่ใกล้กับกำแพงเมือง ด้านเหนือของตัวเมืองเชียงใหม่ เมื่อได้ตกลงใจจะ
ตั้งสำนักปฏิบัติธรรมและเผยแพร่ธรรมแนแล้ว ก็ได้เขียนมานมัสการขอคำ
แนะนำวิธีทำงานเผยแพร่พุทธศาสนา ส่วนการปฏิปตินั้นมีหนังสือปฏิบัติ
ธรรมเป็นคู่มืออยู่แล้ว ท่านอาจารย์ก็ได้ตอบจดหมายและให้คำแนะนำไป
และช่วยนิมนต์ท่านอาจารย์ปัญญานันทะไปเป็นประมุขฝ่ายสงฆ์ ตั้งแต่
พ.ศ. ๒๔๙๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๒ ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ นี้ ท่านอาจารย์ปัญญานันทะ
ก็ได้ย้ายไปอยู่วัดชลประทานฯ ด้วยการขอร้องของกรมชลประทาน ขณะนั้น

* คัดจากหนังสือ "หำสิบปีสวนโมกข์ เมื่อเขาพูดถึงเรา" ภาค ๑

ก็ไม่มีใครจะเหมาะสมยิ่งกว่าท่านอาจารย์ปัญญาันทะ และท่านก็ได้ทำประโยชน์แก่ศาสนา อย่างใหญ่หลวง กว้างขวาง ดังที่ปรากฏอยู่ และทราบกันดีแล้ว นับตั้งแต่ได้เปิดเป็นคณะพุทธรนิคม สอนพุทธธรรม เป็นต้นมา ผมก็ได้ติดต่อกับคณะธรรมทาน คือคุณธรรมทาส ผมและภรรยาได้เดินทางมาเยี่ยม สอนโมกข์บ่อย ๆ เริ่มแต่สมัยต้องท่องน้ำข้ามทุ่งนา ระยะทาง ๔ ก.ม. เวลานั้นยังไม่รู้เรื่องทางเหนือหมดฝนทางใต้ เริ่มมีฝนชุกในเดือนพฤศจิกายน, ธันวาคม บางครั้งต้องนอนค้างคืนที่บ้านคุณธรรมทาส รอฝนหยุดจึงจะเข้าสวนโมกข์ได้

ท่านอาจารย์ก็ได้ไปเยี่ยมสวนพุทธธรรม ให้กำลังใจแก่ชาวพุทธรนิคมเสมอ ตลอดจนไปช่วยอบรมภาวนาเป็นเวลานานวันก็มี เช่น เมื่อมีการนัดพบกันที่บวักห้าเหนือดอยสุเทพ เป็นต้น ผมยังได้ติดตามท่านอาจารย์ไปประชุมสังคายนาและประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์ ที่ประเทศพม่า ได้ไปเยี่ยมประเทศอินเดียเพื่อศึกษาค้นคว้าตามแนวทางพุทธศาสนา เป็นเวลา ๓ เดือน ในพ.ศ. ๒๔๙๘ รอบประเทศอินเดีย ก็ว่าได้ แทบทุกแห่งที่มีสิ่งก่อสร้างเป็นอนุสรณ์ถึงพระพุทธองค์ เริ่มแต่สมัยหลังพุทธกาล ประมาณ ๒๐๐ ปี โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ผมได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางโบราณคดีจากท่านอาจารย์เป็นอันมาก ทำให้เกิดสำนึกในพระคุณของท่านอาจารย์ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง เนื่องด้วยเหตุนี้เป็นแรงผลักดัน ผมจึงได้ขอร้องท่านอาจารย์ให้ช่วยบรรยายชุดพุทธคุณขึ้น ในชุดพุทธทาสธรรมโฆษณ์ และท่านอาจารย์ก็ได้บรรยายจนได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มขึ้นแล้ว

พุทธัสสาหัส ทาโส ะ พุทโธ เม สามกิสสะโร พุทธัสสาหัง
นียยาเทมิ สะริริญชีวิตัญจิทัง

เจ้าขึ้น สิโรส

ผู้ก่อตั้งคณะพุทธรนิคมและหนังสือพิมพ์ชาวพุทธ

จักศพนัน

จักศพนัน อย่างกะฉน มีไค้ตาย
อยู่เป็นเพื่อน ทั่วทั้งหลาย อย่างสวดยหรู
ไมคองเฒ่า ไมคองฉง กังไวคู้
เป็นธรรมทาน นานอยู่ ใหค้ดี ๗

ไมคองการ การกุศล ผลบุญไค้
เพราะไมอยาก จากไค้ร ไปเมืองผี
อยู่ค้วยกัน ในเมืองคน กุศลมี
ในอันที่ สิบศาสนา ใหยืนยาว ๗

ไมคองสวค ท้องฉน ใหมันยุง
เมคองปรุง ปรบอะไร ให้ออฉา
ทุกอยางเป็น ตามธรรมคา อยาแหววาว
ทุกเรื่องราว ~~สัพพะวิภัติ สัพพะวิพัต~~ แข็งขยัน ทุกคั่นตอน ๗

ยี่สิบเจ็ด พฤษภา ล้ออายุ
ช่วยจักให เคื้อคค คุกระฉอน
ฉางกิเลศ ฉางความตาย ทุกคั่นตอน
แม้นิเวรณ ก็ไมเกิด ประเสริฐจริง ๗

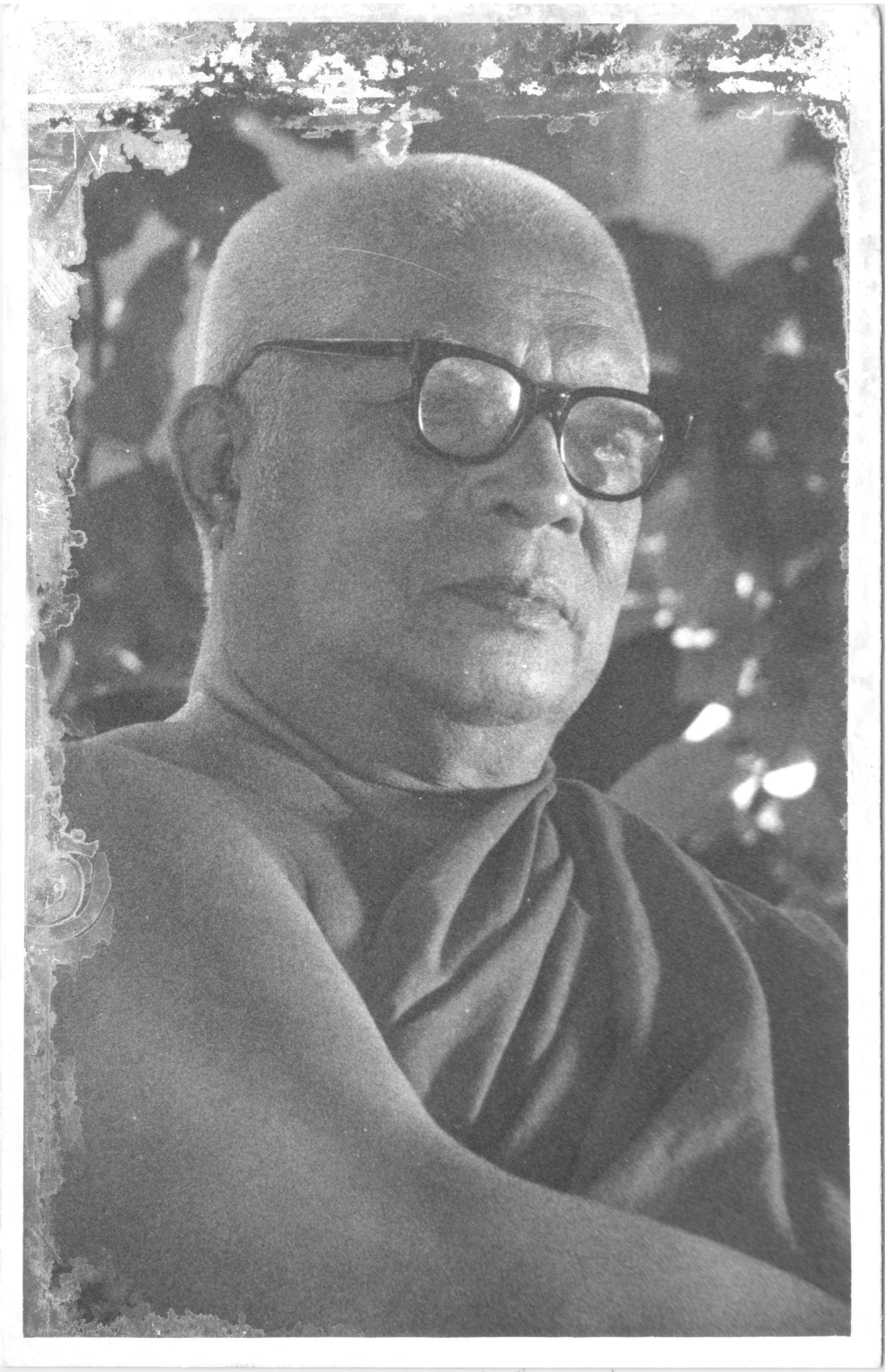
สหายธรรม เคยพงธรรม ที่ฉนแสดง
จงรู้แจ้ง ยิ่งขึ้นไป ไมหยุคนี้
ละตัวกู ใหฉนิต กังปลิดปลิง
ออกโยนทิ้ง ขว้างไป ใหโกกกา ๗

มือคัม มยตา เป็นอาวู
สัมประยุทธ กิเลศฉนธ อันแรงกล้า
"ไมเอากะมิง อิกคอป ใหฉงขารา"
ทองขอขยา จากฉงขาร การแกงปรุง ๗

ผ่านหน้าวัด แวะเยี่ยม สักอึดใจ
 คุยอะไร ขอยยับไป ~~เป็นบุญ~~
 และอะไร ไม่ขอยยับ กลับจริง
 แล้วมดุง ศาสนา ให้ถาวร ๖

๐๒๐๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓ ๐๒๐๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓ ๐๒๐๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓

๐๒๐๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓

มาเป็นพุทธศาสนิกชนเถิด

พุทธทาสภิกขุ

โมกขพลาธารม, ๓๐ เม.ย. ๒๕๓๑

มีการเป็นศาสนิกชนหนึ่ง เป็นศาสนาที่ไม่ต้องเลิก ยังมีมากยิ่งดี
ยิ่งเป็นทุกคนด้วยแล้ว โลกยังมีสันติภาพไว้ทุกฤดูกาล นั่นคือการ
เป็นศาสนาของพระพุทธองค์ เรียกว่า “พุทธศาสนา” (เขียน ส เสือสะกด
เพื่อให้ต่างจาก ทาษ ที่ ษ ฤษีสะกด.)

พุทธทาส แปลว่าผู้รับใช้พระพุทธองค์ อย่างถวายเป็นชีวิตในฐานะ
เป็นหนี้ในพระมหากรุณาธิคุณด้วย เพราะความกตัญญูด้วย และ
เพราะเห็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ด้วย จึงสมัครมอบกายถวายชีวิต
หมดสิ้นทุกประการ เพื่อรับใช้พระพุทธองค์ เพื่อกระทำการที่เชื่อว่า
เป็นพระพุทธรูปประสงค์

พระพุทธรูปไหน ?

ตอบอย่างภาษาคน พระพุทธรูปที่เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์
ที่ทรงอุบัติขึ้นในโลก ตรัสรู้แล้วสั่งสอนสัตว์จนตลอดพระชนมายุ
เมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว แต่ถ้าตอบอย่างภาษาธรรม ได้แก่

พระพุทธองค์ ดังที่ตรัสไว้ในข้อความที่มีอยู่ว่า "ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม" อันเป็นพระพุทธองค์ซึ่งจะยังทรงอยู่ตลอดกาลนิรันดร์ และมีได้ในบุคคลทุกคนที่เห็นธรรม. สิ่งนั้นคือสติปัญญาที่ดับทุกข์ได้ ตามหลักที่ตรัสไว้ว่า "ผู้ใดเห็นปัจจุสมุปบาท ผู้นั้นเห็นธรรม" ถ้าถือตามหลักนี้ ก็คือรับใช้สติปัญญาของตนเองที่เห็นธรรม จนดับทุกข์ของตนได้แล้วช่วยเหลือผู้อื่นให้ดับทุกข์ได้ด้วยและมีผลแก่ชาวโลกตรงตามพระพุทธประสงค์, ถือเอากิจกรรมนี้ เป็นหน้าที่ที่ต้องทำอย่างสุดชีวิตจิตใจ

รับใช้กันอย่างไร ?

รับใช้ด้วยการกระทำให้เกิดความถูกต้อง ทั้งในส่วนปริยัติและปฏิบัติ ให้เกิดผลเป็นปฏิเวธที่แท้จริง ให้เพื่อนมนุษย์รู้ธรรมะ มีธรรมะใช้ธรรมะ ได้รับผลจากธรรมะ มีชีวิตที่เยือกเย็นเป็นนิพพานกันทั้งนี้ และเดี๋ยวนี้ ตามสัดส่วนแห่งสติปัญญาความสามารถแห่งตน ๆ ทำให้สติปัญญานิดนี้ ปรากฏแพร่หลายไปทั่วโลกและทุกโลก ทุกโลกในที่นี้ หมายถึงทุกชนิดแห่งบุคคลที่หลงไหลในกาม ในรูปหรือวัตถุ และในอรูป คือ สิ่งที่ไม่มียุข เช่น อำนาจวาสนาบาปมีหรือ แม้แต่ในบุญกุศล อีกอย่างหนึ่งก็พูดว่าทั้งเทวดาและมนุษย์ มนุษย์คือผู้ที่ต้องอยู่กับเหงื่อ เทวดาคือพวกที่ไม่รู้จักเหงื่อนั่นเอง โลกในภาษาคน คือโลกพิภพที่อยู่นอกตัวคน ดังที่เห็น ๆ กันอยู่ ส่วนโลกในภาษาธรรมนั้น เป็นโลกในตัวคน ได้แก่ ภูมิแห่งจิตที่แตกต่างกัน ตามภูมิ ตามชั้น ธรรมะต้องครอบงำทั่วทั้งโลกและทุกโลกจริง ๆ อย่างแพร่หลาย

แพร่หลายทั่วโลกอย่างไร ?

คือทำให้กลายเป็นสิ่งที่มีในชีวิตประจำวันของมหาชนทุกชั้น ทุกคนมีสติ ปัญญา สัมปชัญญะ สมาริ ชันติ ในการทำหน้าที่ของตน ทุกกาลและเทศ คือทุกวินาทีและทุกกระเปียดนี้ว่า ทุกคนทำหน้าที่

อย่างสนุกสนาน มีความพอใจและความสุขจากความพอใจ ตลอดเวลา
ที่ทำงาน มิใช่เมื่อรับผลงานไปประกอบกิจกรรมมอบายมฺขทั้งหลาย
มีความถูกต้องตลอดทั้งวัน ค่ำลงนีกดูแล้วยกมือไหว้ตัวเองได้ เป็นสวรรค์
ที่แท้จริงที่นี้และเดี๋ยวนี ไม่มีใครว่างงานเพราะเห็นหน้าที่การงานทุกชนิด
ว่านั่นแหละคือตัวธรรมะที่เขารู้จักกันมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล

มีความถูกต้องทั้งในส่วนปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธนั้นเป็นอย่างไร ?
คำว่าถูกต้องนี้ มิได้หมายถึงถูกต้องตาม ทางตรรกหรือทางปรัชญาชนิด
ฟิโลโซฟี (philosophy) หากแต่ถูกต้องตามหลักของพุทธบริษัท คือ
มีผลปรากฏเป็นการไม่เบียดเบียนใคร แต่ทุกคนได้รับประโยชน์
อย่างที่มีความรู้สึกอยู่แก่ใจ ไม่ต้องเชื่อใครหรือให้ใครบอก (นี้เป็น
สันทิฎฐิโก) เป็นความถูกต้องที่เรียกใคร ๆ มาดูได้ เพราะมิให้ดูอยู่
ที่เนื้อที่ตัวจริง ๆ (นี้เป็น เอหิภัสสิโก) และมีผลไม่ขึ้นอยู่กับเวลา เมื่อนั้น
เมื่อนี้หรือต่อชาติหน้า หากแต่มีทันที่ตลอดเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ
อยู่ (นี้เป็นอกาลิโก) ความถูกต้องคือไม่ทำใครให้เดือดร้อน แต่มีผลดี
แก่ทุกฝ่ายรวมทั้งตนเองด้วย เป็นความหมายที่ชัดเจน ไม่ต้องทู่เถียงกัน
หรือต้องขึ้นศาล ปริยัติคือความรู้ก็ถูกต้อง ปฏิบัติคือการกระทำก็ถูกต้อง
ปฏิเวธคือผลของการกระทำก็ถูกต้อง เพราะมีความรู้และการกระทำอย่าง
ถูกต้องนั่นเอง

ดับทุกข์ได้จริงอย่างไร ?

คือมีความเย็นอกเย็นใจของคนในชีวิตประจำวัน ถ้าเขามีความรู้
เรื่องสุญญตา ตถาตาและอตัมมยตา อย่างเพียงพอแล้ว ไม่มีอะไรมาทำ
ให้เกิดความเรวร้อนได้เลย จิตของเขาไม่อยู่ใต้อำนาจของ ความเป็นบว
กเป็นลบ เพราะเห็นสิ่งทั้งปวงโดยความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่หวั
กระหายในสิ่งใด นอกจากความอึดเพราะรู้สึกว่าได้กระทำหน้าที่ของตน
อย่างถูกต้องและเห่งื่อนั้นคือน้ำมนต์ หรือสิ่งชักจูงให้พระเจ้า หรือสิ่ง-
ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาช่วยเหลือ รู้ชัดจนแน่ใจว่าถ้าไม่ประพฤติธรรม

คือหน้าที่แล้ว ไม่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ มาช่วยได้ ให้มาสักผุงหนึ่งก็ช่วยไม่ได้ ถ้าทำหน้าที่อย่างถูกต้องแล้ว เหนื่อนั้นแหละกลายรูปเป็นพระเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกที่จะช่วยได้จริง เขาเชื่อมั่นว่ามีอะไรเป็นตัวตน สิ่งนั้นแหละจะช่วยจนกว่าจะหมดตัวตน ซึ่งไม่ต้องการช่วยเหลืออะไรจากใครอีกต่อไป ความเห็นแก่ตัวเป็นของร้อน แต่ความไม่เห็นแก่ตัว หรือหมดความเห็นแก่ตัวเป็นของเย็น จะทำงานสิ่งใดก็ทำด้วยสติปัญญา หรือสัมมาทิฐิ ไม่ทำด้วยอำนาจความเห็นแก่ตัวซึ่งจะเผาผลาญตลอดเวลา

อย่างไรเรียกว่าหมดความเห็นแก่ตัว ?

ก็โดยศึกษาเรื่องความไม่มีตัวกายและใจเป็นธรรมชาติ ที่รู้จักคิด รู้สึกพูดและทำอะไรได้ โดยไม่ต้องมีผีหรือเจตภูตเข้ามาสิง ดังนั้นต้องทำทุกสิ่งให้ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ ตามที่เราจะต้องการผล ถ้ายังโง่งอยู่ ยังเห็นว่ามีตัวก็อย่าเห็นแก่ตัว เพราะมันจะกัดเอาด้วยความ โกรธ หลง ซึ่งมีลักษณะเป็นไฟ มีสติสัมปชัญญะ เมื่อรับอารมณ์ใด ๆ ไม่ให้ปรุงขึ้นมาเป็นความเห็นแก่ตัว มีแต่สติปัญญาจัดการกับ อารมณ์นั้น ๆ ตามที่ควร มีสัมมาทิฐิเห็นชัดอยู่เสมอว่า ความเห็นแก่ตัว หรือยึดถือกายและใจ หรือขันธทั้งห้าว่าเป็นตัวนั้นเป็นเหตุแห่งความรู้สึกที่เป็นทุกข์หรือเป็นตัวทุกข์เสียเอง ปราศจากความยึดถือนี้แล้ว ความทุกข์ เกิดไม่ได้ ชีวิตจะเป็นของร้อนไม่ได้

สัมมาทิฐิสูงสุดนั้นเป็นอย่างไร ?

เป็นความรู้จักสิ่งทั้งปวงว่าเป็นสิ่งปรุงแต่ง มีมาจากเหตุปัจจัย ที่ปรุงแต่ง และจะปรุงแต่งสิ่งอื่นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด นั่นคือกระแสแห่ง ความเปลี่ยนแปลง หรือความไม่เที่ยงซึ่งเรียกว่าอนิจจัง เพราะต้องเป็น ไปกับด้วยสิ่งที่อนิจจังหรือเปลี่ยนเรื่อย เกิดอาการที่เป็นทุกข์ทรมาน หรือที่เรียกว่าทุกข์ เพราะไม่มีอะไรต้านทานได้ต่อสิ่งที่ไม่เที่ยงและ เป็นทุกข์ จึงเรียกว่าไม่มีตนหรือไม่ใช่นั่น หรืออนัตตา การที่เป็นไปด้วย

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่เรียกว่าธัมมัญญัตตตา คือความที่เราต้องเป็นไป เช่นนี้เป็นธรรมดา ทั้งนี้เป็นเพราะมีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่เรียกว่า ธัมมนิยามตา คืออาการที่ต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยอย่างนี้ เรียกว่า อิทัปปัจจยตา เป็นกฎธรรมชาติ มีอำนาจเสมอสิ่งที่เรียกกันว่า “พระเป็นเจ้า” การที่ไม่มีอะไรต้านทานกฎอิทัปปัจจยตานี้ เรียกว่า สุธัญญตา คือว่างจากตัวตนหรือว่างจากความหมายแห่งตัวตน มีความจริง สูงสุดเรียกว่าตถาตา คือความเป็นเช่นนั้นเอง อย่างไม่พึงเสียงใคร ใครจะฝันให้เป็นไปตามใจตน มันก็กัดเองคือเป็นทุกข์ ในที่สุดก็เกิด ความรู้สึกขั้นสุดทำยว่าอตัมมยตา ความที่ไม่อาจอาศัย หรือเกี่ยวข้อ กับสิ่งนี้อีกต่อไป ซึ่งเป็นความหมายอย่างภาษาชาวบ้านพูดว่า “กูไม่เอา กะมึงอีกต่อไปแล้ว” สลัดออกไปเสียก็คือการบรรลุมรรคผล ธัมมัญญิตยญาณ รู้ความจริงของสังขาร สุตลงที่อตัมมยตา ต่อจากนั้นก็เป็นกลุ่มนิพพาน- ญาณ เป็นฝ่ายโลกุตตระ เริ่มต้นแห่งความเย็นหรือความหมายของ นิพพาน

โลกกลายเป็นโลกเย็นในที่สุด โลกก็กลายเป็นโลกเย็น เพราะเต็มไปด้วยศีลธรรม หรือภาวะปกติไม่วุ่นวาย อยู่ภายในจิตใจของคน แม้ว่า ภายนอกกายจะมีความวุ่นวายตามธรรมดาโลก ความเย็นนอก เย็นใจ เป็นสิ่งหาได้ง่ายในหมู่คนเหล่านั้น แม้ว่าจะมีเหตุการณ์อันสับสนวุ่นวาย เพราะมีจิตที่ปราศจากความยึดมั่นอย่างโง่เขลา สภาพเช่นนั้นเอง ของธรรมดาโลก เรือนจำ สถานนี้ตำรวจ ศาล โรงพยาบาลประสาท และโรงพยาบาลโรคจิตจะลดลง เมตตาและความสัจย์ จะเป็นสิ่งหาได้ง่าย ในสังคมนั้น มีลักษณะเป็นโลกของพระศรีอารยเมตไตรย แม้ระเบิด ปรมาณูจะลงมา ทุกคนก็ยังหัวเราะได้ เพราะความไม่ยึดมั่นในตัวตน และไม่เห็นเป็นเรื่องแปลก เพราะอำนาจของสัมมาทิฏฐิตั้งกล่าวแล้ว ไม่อาจปล่อยให้ปรุ่งเป็นความทุกข์ หรือความกลัวขึ้นมา ทั้งนี้เป็นผลงาน ของบรรดาเหล่าพุทธทาสทั้งหลายที่ได้พยายามทำหน้าที่ของตน ตามกำลังสติปัญญา

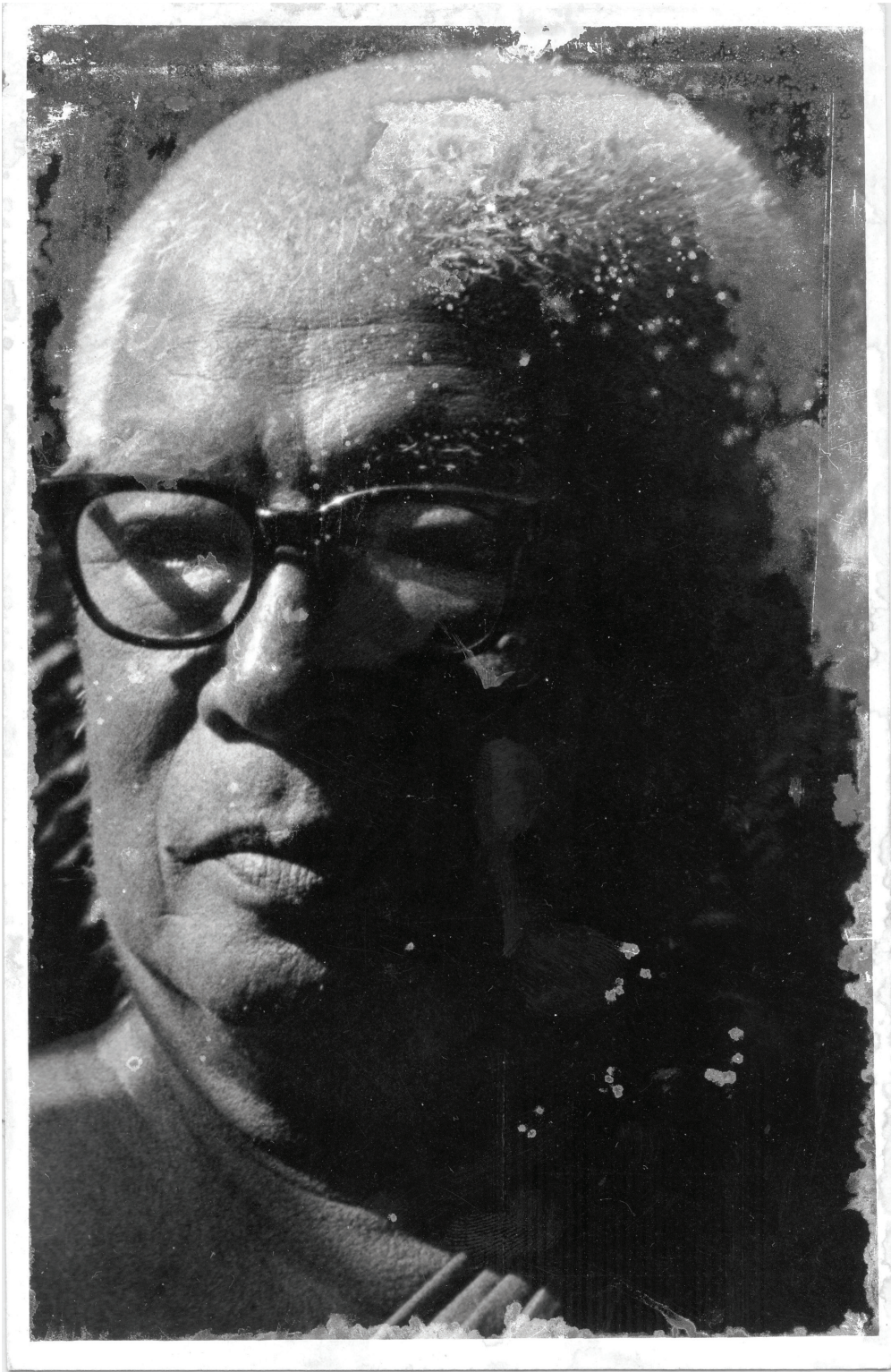
จะเป็นพุทธศาสนิกได้สักกี่คน ?

ถ้าไม่มองข้ามกันเสีย ก็มีคนที่นับพุทธศาสนิกอยู่ทั่วไป อย่างมากมาย แต่มีได้เรียกชื่อตัวว่าพุทธศาสนิกแล้วเสียเกียรติ สู้เรียกตนว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกาไม่ได้ ทุกคนสวดบททำวัตรเย็นว่า พุทฺธสฺสาหสมิทาโส ว พุทฺโธ เม สามกิสสโร อยู่ด้วยกันทุกวัน เป็นการประกาศตัวว่าเป็นพุทธศาสนิก โดยไร้สำนึกหรืออย่างไร ควรจะลองคิดดูแต่การที่จะเป็นพุทธศาสนิกให้ตรงหรือเต็มตามพระพุทฺธประสงค์นั้นคือทำหน้าที่นั้น ๆ ให้สมบูรณ์ มิใช่เพียงแต่ร้องประกาศโดยไม่รู้ความหมายอันแท้จริงหน้าที่นั้นคือ สิ่งใดเป็นพระพุทฺธประสงค์ต้องบากบั่นกระทำให้สำเร็จตามพระพุทฺธประสงค์ พระพุทฺธประสงค์นั้น สรุปให้สั้นที่สุดก็คือ ให้ทุกคนเป็นผู้รู้ ผู้ตื่นจากหลับและเป็นผู้เบิกบาน ไม่รู้จักความทุกข์อีกต่อไป ความรู้เรื่องพระนิพพานอันเป็นสันติภูมิทั้ง อเวกขากัง เอหิปัสสิกัง เป็นหัวใจของเรื่องนั้น แต่กลับพากันเห็นเป็นเรื่องสุดวิสัย และพินสมัยไปเสีย ข้อนี้มีความเท่ากับพระพุทฺธศาสนาหมดสิ้นไปแล้ว อย่างน่าเศร้าเหลือประมาณ ผู้สมัครเป็นพุทธศาสนิกทุกคนต้องรับรู้เรื่องนี้ให้เพียงพอ

ทุกคนเป็นพุทธศาสนิกได้ และมีอะไรพร้อมที่จะเป็น ยังขาดอยู่แต่สัมมาทิฐิ หรือความเข้าใจอันถูกต้อง ดูให้ดีจะพบว่าเดี๋ยวนี้กำลังเป็นกันอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย หากแต่ไม่ประกาศตัว เพราะเมื่อตั้งใจจะทำจริง ๆ แล้วก็ไม่ต้องประกาศก็ได้ การชักชวนนี้ มิใช่ต้องการให้ประกาศขอแต่ให้ทำจริง ด้วยการทำตัวอย่างแห่งบุคคลผู้มีชีวิตเย็นใจ และพยายามชี้แจงให้เข้าใจชีวิตระบอบนี้ให้ยิ่งขึ้นไป และพยายามทำให้เพื่อนมนุษย์รู้ธรรมโดยไม่ถือว่าเป็นบุญคุณ หรือต้องการบุญคุณให้ใครตอบแทน ทุกคนยอมทำได้ตามมากตามน้อย ที่จะทำให้ไม่ได้เสียเลยนั้น ดูจะไม่มีในที่สุดนี้ เมื่อเราพุทธบริษัทพยายามทำกันอยู่อย่างนี้ จนสุดความสามารถแล้ว พระพุทฺธประสงค์ก็ได้รับการสนองตอบอย่างถึงที่สุด ประโยชน์สุขก็จะเกิดขึ้นแก่โลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก หมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ เต็มตามพระพุทฺธประสงค์ และพระพุทฺธดำรัสที่ทรงเอ่ยชื่อถึงหมู่สัตว์เหล่านี้ อยู่เสมอในพระพุทฺธภาสิตนั้น ๆ

เรามาเป็นพุทธศาสนิกเกิด สมควรแก่กาลและเทศะอย่างยิ่งแล้ว มาเกิด.

พุทธทาสคือใคร?

ปัญญา นันทภิกขุ

เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคมที่ผ่านมา อาตมาเดินทางไปไชยา เพื่อไปงานวันเกิดของท่านเจ้าคุณพุทธทาสหรือพระเทพวิสุทธิเมธี ซึ่งท่านได้ก่อตั้งคณะธรรมทานขึ้นที่ไชยา และมีการฉลองครบรอบ ๕๐ ปี ของคณะธรรมทาน มีคณะญาติธรรมไปร่วมชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก วันเกิดโดยทั่วไปเขาจะทำบุญเลี้ยงพระ ทำบุญต่าง ๆ แต่ว่าท่านพุทธทาสไม่ได้เลี้ยงพระ หากแต่ว่าชวนพระให้อุดอาหารกันวันหนึ่ง ญาติโยมที่ไปก็อดอาหารกันด้วย อดอาหารกันทุกคนไม่มีการหุงหาอาหาร เว้นไว้แต่บางคนอดอาหารไม่ได้ก็ไปซื้อหน้าวัดสำหรับคนท้องไส้ไม่ปกติ แต่ถ้าท้องไส้ปกติก็ชวนกันอดอาหารกันที่ท่านพุทธทาสชวนให้อุดอาหารในวันเกิด เพราะว่าเมื่อพวกเราเกิดนี้ไม่ได้กินอะไร เกิดใหม่ ๆ เราไม่ได้กินอะไร ถึงวันเกิดก็ควรจะไม่ได้กินอะไร ถ้าทำบุญวันเกิดโดยไม่เลี้ยงอาหารก็ไม่เป็นการรบกวนใคร ๆ ให้ลำบาก และควรจะได้มีเวลาพักผ่อนศึกษาตัวเอง

ท่านเจ้าคุณพุทธทาสท่านไม่ฉันอาหารในวัดเกิด แต่ท่านจะเทศน์ให้ญาติโยมฟัง โดยเทศน์ตอนเช้าหนึ่งกัณฑ์ใช้เวลาสองชั่วโมง ตอนบ่ายเทศน์อีกสองชั่วโมง กลางคืนเทศน์อีกสองชั่วโมง ในช่วงตอนบ่ายที่ท่านพูดจบแล้ว ท่านขอร้องให้อาตมาพูดให้ญาติโยมฟัง

อาตมาก็พูดเป็นเวลา ๑ ชั่วโมง ๔๕ นาที วัดเกิดของท่านพุทธทาส
นับว่าเป็นการทำบุญวันเกิดที่ไม่เหมือนใคร และก็ไม่มีการทำ
เหมือนท่านด้วย ญาติโยมที่นั่งกันอยู่ที่นี่อาจจะไม่รู้ว่าท่านพุทธทาส
คือใคร คณะธรรมทานคือใคร ทำงานอะไรกันบ้าง แม้พระผู้ใหญ่
บางองค์ท่านก็ไม่รู้ ท่านถามอาตมาว่าพุทธทาสทำอะไร เลียบบอก
ท่านไปว่าท่านพุทธทาสท่านทำสิ่งที่พระรูปอื่นไม่ทำ ทำไม่ได้ แต่
ท่านทำสิ่งที่ประโยชน์แก่พุทธศาสนาเหลือหลาย สมัยก่อน
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ วัดเทพศิรินทร์ยังอยู่ ท่านพุทธทาสเดินทางมากรุงเทพฯ
เมื่อใดก็จะเข้าไปกราบคารวะเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ วัดเทพศิรินทร์
ทุกครั้ง เจ้าประคุณท่านก็ให้คำแนะนำในเรื่องภาษาบาลี ท่านชม
ท่านพุทธทาสว่าแปลหนังสือได้ดีมาก แปลแล้วคนอ่านเข้าใจง่าย
ญาติโยมก็ได้ยินแต่ชื่อท่านอาจยังไม่รู้ว่าท่านทำอะไร ท่านทำคุณ
เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาอย่างไร ก็จะเล่าขอเล่าให้ฟังใน
วันนี้ตามสมควรแก่เวลา

ท่านพุทธทาสเดิมท่านชื่อเจียม น้องชายท่านชื่อธรรมทาส
แต่ว่าชื่อเดิมชื่อเย็ก โยมพ่อท่านมีเชื้อสายเป็นคนจีน แต่ว่า
แม่ท่านเป็นคนไทยแท้ ครอบครัวของท่านเจ้าคุณเป็นครอบครัว
ที่หนักแน่นในพระศาสนาตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยาย และโดยเฉพาะ
แม่ท่านนั้นหนักแน่นในพระศาสนามาก ชอบสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณะ
ประโยชน์ตามวัดต่าง ๆ สนใจในการศึกษาธรรมะ มีลูกสามคนก็
อบรมลูกให้เป็นคนดี ท่านเจ้าคุณเป็นลูกหัวปรี และน้องคนกลาง
คือนายธรรมทาส น้องคนเล็กเป็นผู้หญิง เมื่อท่านเป็นเด็กก็เรียน
หนังสือจนเรียนจบชั้น ม.๓ ในสมัยนั้น เรียนรุ่นเดียวกับคุณศิริ
สุตบุตร ที่เป็นอธิบดีสรรพากร เพราะบิดาไปทำราชการอยู่ที่นั่น
แล้วก็ลาออกมาทำมาหากินที่เยาว์วัย ไปบ้านดอนซื้อของมา
ขายที่พุมเรียง สมัยนั้นเดินทางโดยทางเรือไปซื้อของมาขาย
ท่านทำการค้าขาย จนกระทั่งอายุครบ ๒๐ ปี คุณแม่ก็ขอให้บวช
ในพระศาสนา ท่านนึกว่าจะบวชเพียง ๓ เดือน แต่ว่าเมื่อบวชเข้า
มาแล้วก็ได้เรียนนักธรรมชั้นตรี เมื่อเรียนนักธรรมแล้วท่านก็เห็น
ว่า เรามีความรู้พอจะสอนคนได้ เลยเทศน์ให้คนฟังทุกคืนวันพระ

* สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร)

ที่วัด ท่านเทศน์อยู่เรื่อย ๆ คนก็ไปฟังกัน พอพ้นออกพรรษาแล้ว ท่านก็ยังไม่ตัดสินใจที่จะสึก เลยบวชต่อไปเพื่อเรียนนักธรรมชั้นโท จนสามารถสอบได้นักธรรมชั้นเอกในที่สุด ท่านบวชเป็นเวลา ๓ ปีแล้ว คุณแม่ก็ไปปรารภกับท่านพระครูเจ้าคณะอำเภอไชยาว่า พระเจี๊ยมบวชมา ๓ ปี ควรจะสึกได้แล้ว เพื่อที่จะให้ลูกชายอีกคนคือนายยี่เกบวชบ้าง ท่านพระครูเลยบอกว่านายยี่เกไม่จำเป็นต้องบวชเสียก็ได้ เพราะปกติก็ปฏิบัติตัวคล้ายกับพระอยู่แล้ว ทั้งการแต่งตัว การกินอยู่ซึ่งเรียบง่ายคล้ายพระภิกษุ

ในพรรษาต่อมา พระเจี๊ยมก็ได้มาช่วยสอนนักธรรมที่วัดพระธาตุไชยาฯ มีนักเรียนที่เป็นทั้งพระและสามเณร ๓๒ รูป สอบได้ถึง ๓๐ รูป ตกไป ๒ รูปเท่านั้น พระเจี๊ยมท่านสอนให้นักเรียนเข้าใจง่าย สอบได้ถึง ๓๐ รูป น้ำคนหนึ่งของท่านที่อยู่บ้านดอน รู้ว่าพระเจี๊ยมทำงานสอนนักธรรมจนนักเรียนได้คะแนนดี เลยให้รางวัลพิมพ์ดีดเครื่องหนึ่ง ท่านได้ใช้จนอยู่กระทั่งบัดนี้ ค็นวันหนึ่งพระเจี๊ยมท่านไปสงฆ์น้ำในคลองข้างวัดกับท่านพระครู ท่านพระครูถามว่า คุณเจี๊ยมจะบวชต่อไปหรือว่าจะสึก ท่านบอกว่าก็คิดจะสึกเหมือนกัน ท่านพระครูถามต่อว่าคุณคิดจะทำอะไรในชีวิตนี้ พระเจี๊ยมก็บอกว่าจะใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ให้มาก ท่านพระครูจึงพูดขึ้นว่า ถ้าอยากใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ คุณไม่ควรสึกเพราะถ้าสึกไปแล้วมัน ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ไม่ได้เต็มที่เพราะยุ่งกับปัญหาครอบครัว คนที่จะทำประโยชน์แก่คนอื่นนั้นมันต้องเป็นพระ เพราะเป็นพระไม่มีความกังวลเรื่องอะไร ท่านยินที่พระครูพูดครานั้น ท่านจึงตัดสินใจที่จะไม่สึก หลังออกพรรษานั้นแล้ว ท่านก็เดินทางมาเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ โดยพักที่วัดปทุมคงคา โดยที่วัดปทุมคงคานี้เอง ได้มีพระภิกษุจากไชยามาอยู่ก่อนแล้ว พระเจี๊ยมท่านเรียนบาลีด้วยความตั้งใจตั้งใจเรียนจนสอบได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค แต่แล้วก็ต้องสอบตกในประโยค ๔ เมื่อสอบตกท่านเลยคิดว่าคงพอแล้ว ตอนนั้นท่านมีความคิดที่จะเดินทางไปประเทศอินเดียเพื่อศึกษาเพิ่มเติมโดยเขียนจดหมายถึงนายธรรมทาสผู้เป็นน้องชายปรารภที่จะเดินทาง

ไปต่างประเทศ สุดท้ายท่านจึงเปลี่ยนใจ และเดินทางกลับบ้าน
เกิดที่ไชยาแทน

กลับมาบ้านแล้วท่านก็ไปพักที่วัดร้างตะพังจิก ซึ่งเป็นวัดที่
อยู่ห่างจากตลาดไชยามาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นวัดร้าง
ที่มีหนองน้ำขนาดใหญ่ ท่านใช้สังกะสีเอามามุงสำหรับพอลงได้
อยู่ที่นั่นคนเดียว ท่านก็ใช้เวลาในการอ่านหนังสือ ค้นคว้าพระไตร-
ปิฎก ไม่ได้พูดคุยกับใครอยู่ถึง ๒ ปี จนชาวบ้านในแถบนั้นต่าง
เล่าลือกันว่าท่านเป็นพระบ้าไม่ยุ่งกับใคร ออกจากวัดเพียงไป
บิณฑบาตในตอนเช้าเท่านั้น การไปบิณฑบาตชาวบ้านก็ใส่ข้าว
ใส่แกงห่อด้วยใบตอง ท่านก็นั่งเพียงมือเดียว

ต่อมาท่านก็เลยตั้งคณะธรรมทานขึ้น โดยมีจุดหมายเพื่อจะ
รื้อฟื้นการปฏิบัติธรรม และส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา
คณะธรรมทานได้ออกหนังสือรายไตรมาส คือ ๓ เดือน ชื่อว่า
“พุทธศาสนา” นับว่าเป็นหนังสือทางพระพุทธศาสนาฉบับแรกที่
ออกในเมืองไทย ที่ออกก่อนเหตุการณ์สำคัญ คือ ก่อนการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เพียงหนึ่งเดือน
หนังสือนี้ท่านพุทธทาสเขียนเอง นายธรรมทาสช่วยเขียนบ้าง
ช่วยกันเขียนเงียบ ๆ คนกรุงเทพฯ ที่ไปรู้จักคณะธรรมทานไชยาจึง
พวกข้าราชการกระทรวงยุติธรรม ทั้งพระยาปลัดพลีกรรมประคัลภ์
พระยาภะรตราษสุพิช พระดุลยพากย์สุวมันต์ และนายสัญญา
ธรรมศักดิ์ ท่านเหล่านั้นรู้จักท่านเจ้าคุณในเวลาต่อมาก็ได้ไปช่วย
เหลืออุปถัมภ์คำชูด้วยปัจจัย ด้วยเครื่องใช้ไม้สอย ปกติท่านไม่
ขอร้องอะไรจากใคร ไม่เรียไรอะไรจากใคร

เมื่องานศึกษาธรรมะเริ่มต้องใช้หนังสือ ตำราต่าง ๆ มากขึ้น
ท่านจึงได้สร้างกระท่อมขึ้นมาหนึ่งหลังขนาดความกว้าง ๑ วา
ยาว ๑ วา ริมสระน้ำ ไม่มีไฟฟ้า ใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าด กระท่อม
หลังน้อยนี้เองที่ได้เป็นที่ผลิตหนังสือให้พวกเราอ่านหลายเล่มเป็น
หนังสือที่แพร่หลายในเวลาต่อมา เช่น พุทธประวัติจากพระโอษฐ์
เป็นต้น ท่านเขียนขึ้นที่นั่น หลายปีต่อมาก็ได้ที่ของคุณหลวงคน-

หนึ่งซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ เนื้อที่ ๙๐ ไร่ เขาขายให้เพียง ๔๐๐ บาท มีสวนผลไม้ ทุเรียน มังคุด เงาะ ขนุน อยู่ด้านหน้า ภูเขา มีภูเขายู่ตรงกลางของวัดชื่อว่าเขาพุทธทอง จึงมีเนื้อที่ ขยายออกไปได้อีกกว่า ๓๐๐ ไร่ พื้นที่มีลักษณะเป็นป่ารกชัฏ จึงได้ตั้งชื่อว่าสวนโมกขพลาราม ที่ชื่อสวนโมกขพลาราม ก็เพราะ ว่าที่สวนเก่านั้นมีต้นโมกข์ กับต้นพลาเป็นจำนวนมาก จึงเอาต้น โมกข์กับต้นพลามาต่อกันเข้า เรียกว่าสวนโมกขพลาราม แปลว่า สวนอันเป็นกำลังแห่งความหลุดพ้น สวนที่ร่มรื่นหรือน่าพอใจ เป็นกำลังแห่งความหลุดพ้นจากทุกข์

ท่านพุทธทาสทำงานคนเดียวเรื่อยมา เมื่อปี ๒๔๗๖ อาตมา ก็ได้ไปอยู่ที่สวนโมกข์เก่า กับท่านเจ้าคุณพระราชญาณทวี เวลานั้นเป็นพระบุญชวน เขมาภิรต ไปอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ปรีक्षाหารื้อกัน ตอนหลังมาพวกเราจึงได้แยกย้ายมาเพื่อศึกษา อะไรต่ออะไรท่านก็ยืนหยัดอยู่คนเดียวทำงานคนเดียวต่อไป แล้วก็ มีพระอื่นไปอยู่ร่วมบ้างเป็นสภาพอยู่ในป่าเงียบ ๆ ไม่วุ่นวายฉัน อาหารเพียงมือเดียว แล้วที่สวนโมกข์นี้ไม่มีที่เรียไรไม่มีตุ้ตั้งไว้ เรียไรสตางค์แม้คนไปท่านก็ไม่เรียไร ไม่บอกว่าจะสร้างอะไรทำ อะไรไม่บอก ญาติโยมที่เคยไปจะเห็นว่าท่านไม่เอ่ยเรื่องขอเลย ไม่เอ่ยเรียไรเรื่องนั้นเรื่องนี้หรือไม่ปรารภว่าจะสร้างนั้นจะสร้างนี้ ไม่เคย ไม่เคยพูด แต่ว่าคนก็ทำบุญตามสมควร เมื่อทำแล้วก็ได้รับ แจกหนังสือไป ปัจจัยที่ได้นั้นก็เอามาสร้างสิ่งต่าง ๆ ในวัด เช่น สร้างกุฏิหลังน้อย ๆ สำหรับพระ สมัยนั้นกุฏิหลังเล็ก ๆ ใช้บ- ประมาณเพียง ๑,๒๐๐ บาท ไม่ก็ไปซื้อของชาวป่าที่เขาตัดมาขาย พัฒนาวัดเรื่อยมา จนมีสถานที่สำหรับคนไปพักหลายหลัง สำหรับ คนที่ไปศึกษาพักได้สองคืน สามคืน โดยเฉพาะครูและนักเรียนมา พักแล้วก็ได้ฟังธรรมะเทศนา ได้รับคำสอน คำเตือน สวนโมกข์ จึงเป็นสถานที่น่าดู น่าอยู่ เพราะเป็นป่าตามธรรมชาติ เพราะท่าน รักษาป่าไว้ตามธรรมชาติ สร้างกุฏิหลังเล็กซ่อนไว้ในป่า พระก็อยู่ ตามกฎถือเป็นการรักษาป่าไปในตัว ที่สวนโมกข์มีการสร้างถ้ำ เก็บน้ำเป็นรูปเรืออยู่สองลำ ลำหนึ่งทำเป็นเรือเก็บน้ำฝน ข้างบน

เป็นสวนญี่ปุ่น สวนหินแบบเซน ให้คนได้ชม ได้ศึกษา อีกลำหนึ่ง เป็นตึกสองชั้นเป็นทั้งห้องประชุม หอสมุดมนต์และห้องสมุดให้ พระภิกษุได้ใช้เป็นที่ศึกษาค้นคว้าต่อไป

การก่อสร้างภายในสวนโมกข์ ล้วนแล้วแต่อาศัยแรงงานของ พระภิกษุร่วมมือ ร่วมใจในการก่อสร้างเสนาสนะและสิ่งก่อสร้าง ต่าง ๆ ภายในวัด ท่านพุทธทาสให้พระภิกษุช่วยกันสร้างศาลา ธรรมโฆษณอนุสรณ์ ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับบรรจุสรีระสังขาร ของท่านพุทธทาสเอง เมื่อถึงเวลาที่ท่านละสังขารไปแล้ว ในศาลา ธรรมโฆษณอนุสรณ์มีการสร้างบ่อซีเมนต์วงกลมที่ท่านพุทธทาส ออกแบบไว้สำหรับหย่อนสรีระสังขารของท่านลงไป ซึ่งปรากฏ ตามข้อความในพินัยกรรมของท่านที่ได้เขียนสั่งลูกศิษย์เอาไว้

เมื่อท่านสิ้นบุญไปแล้ว คนรุ่นหลังก็ได้ศึกษาผลงานของท่าน ผ่านหนังสือธรรมโฆษณ ผลงานส่วนใหญ่ของท่านคือการศึกษา ค้นคว้าธรรมะที่ลึกซึ้ง ควบคู่ไปกับการปฏิบัติธรรม ดังที่ท่านเคย พุฒปรารถนาให้ฟังว่าประเทศไทยเรานี้นับถือพระพุทธศาสนา มาเนิ่นนาน แต่ยังขาดการศึกษาความรู้ทางพุทธศาสนาที่แตกฉาน ลึกซึ้ง โดยบางส่วนก็มีความเชื่อโน้มเอียงไปในทางไสยศาสตร์ มากกว่าพระพุทธศาสนา เช่นครั้งหนึ่งมีพระลังกาสองรูปเดินทาง มาโดยรถไฟ อาตมาพบเข้าโดยบังเอิญจึงถวายหนังสือธรรมะที่ แปลเป็นภาษาอังกฤษให้ท่านทั้งสองอ่าน หนังสือเล่มนั้นคือคำ เทศนาของพระพุทธเจ้าผู้ใหญ่องค์หนึ่งในสมัยนั้น ท่านทั้งสองอ่านจนจบ ท่านกล่าวว่าหนังสือทั้งเล่มไม่มีโลกุตระธรรมสักคำเดียว พระลังกา สององค์นั้นเป็นพระนักศึกษาคือโสมะกับพระเขมิรัฐ คำพูดของ ท่านทั้งสองสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาของเราอยู่น้อยอยู่ในชั้น ศีลธรรม แต่ไม่ก้าวหน้าไปถึงชั้นโลกุตระธรรม นี่จึงเป็นสิ่งที่ท่าน พุทธทาสกล่าวว่าน่าละอาย เพราะฉะนั้นเราจะต้องศึกษาค้นคว้า ให้ลึกซึ้ง ให้ฝรั่งเขาเห็นว่าเมืองไทยก็มีเรื่องลึกซึ้งเหมือนกัน เช่น เมื่อครั้งหนึ่งมีการประชุมชาวพุทธทั่วโลกที่เชียงใหม่ ท่านพุทธทาส ได้เขียนปาฐกถาเป็นภาษาอังกฤษไปอ่านในที่ประชุม ขณะนั้น

นายอัมพริย์ผู้เป็นนายกพุทธสมาคมใหญ่ในประเทศอังกฤษ ฟังแล้วก็ลุกขึ้นแสดงความชื่นชมท่านพุทธทาสว่าเป็นพระไทยที่มีความคิดก้าวหน้าลึกซึ้งกว่าใคร

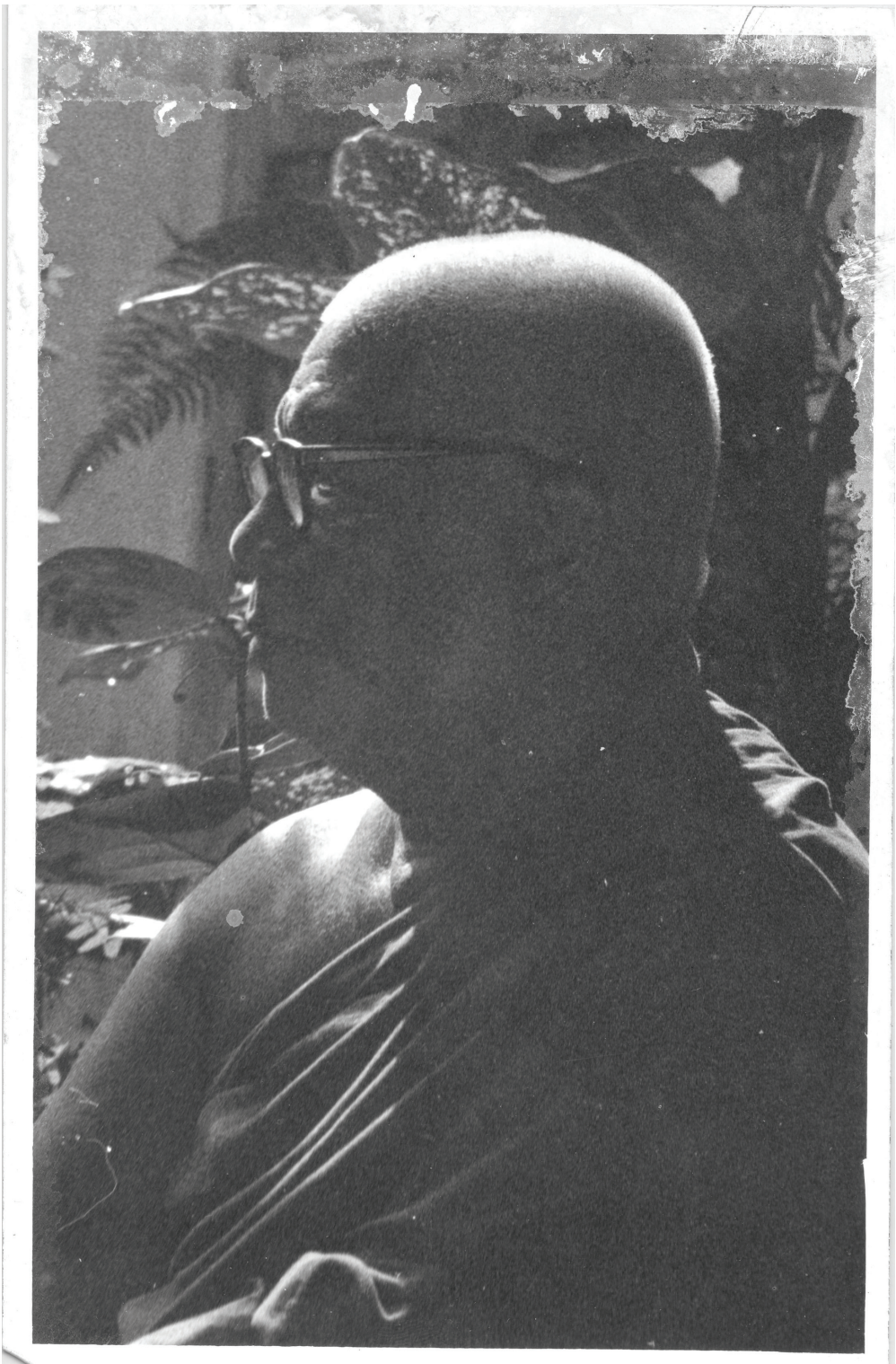
นี่เป็นตัวอย่างให้เห็นว่าท่านทำงานในด้านที่คนอื่นทำไม่ได้ ในด้านที่คนอื่นเขาไม่ทำกัน ท่านอยู่ในป่าจึงสามารถศึกษาค้นคว้า คัมภีร์พระไตรปิฎกได้อย่างลึกซึ้ง แม้ท่านจะสอบบาลีสนามหลวงได้เพียงประโยค ๓ เท่านั้นแต่ท่านใช้ความรู้ภาษาบาลีที่มีเพื่อ การศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง จนกระทั่งสามารถแปลหนังสือหลาย เล่มออกมาให้คนได้อ่าน ได้ศึกษา เช่น เรื่องอิทัปปัจจยตาซึ่งเป็น ข้อธรรมะในพระคัมภีร์ที่ลึกซึ้ง แต่ไม่เคยปรากฏว่ามีการสอนใน เมืองไทยมาก่อน ท่านไปขุดขึ้นมาให้คนได้ศึกษา และนำมาเทศนา จนเป็นที่ฮือฮาทั้งประเทศ

เช่นเดียวกับเมื่อคราวหนึ่ง ที่ท่านเทศน์เรื่องภูเขแห่งวิถิ พุทธธรรม ณ พุทธสมาคม นับเป็นการเดินทางมาเทศน์ที่กรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก ตามคำนิมนต์ของอาจารย์ปรีดิย์ พนมยงค์ ผู้สำเร็จ ราชการแทนพระองค์ ท่านเทศน์ว่า ภูเขาแห่งวิถิพุทธธรรมอันเป็น สิ่งที่ขวางกั้นไม่ให้คนเข้าไปสู่พุทธธรรม ก็คือพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เรายึดถืออย่างไม่ถูกต้อง นับเป็นการเทศน์ที่สร้างความ ฮือฮาทั้งใหญ่ ในหมู่พุทธศาสนิกชน ปัญญาชนจำนวนมาก จนถึง ขั้นที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ ปัญญาชนในสมัยนั้น เขียนบทความ ลงหนังสือพิมพ์สยามรัฐวิพากษ์วิจารณ์คำเทศน์ของท่านอย่างเผ็ด ร้อน

ฉะนั้น อยากรู้จักท่านพุทธทาสจึงไม่จำเป็นต้องเดินทางไป ไกลถึงไชยา เพียงแต่เลือกอ่านหนังสือของท่าน ก็ถือว่า เราก็จะรู้ จักท่านพุทธทาสผ่านทางตัวหนังสือแล้ว*

* เรียบเรียงจากธรรมบรรยายวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

มองอนาคตผ่านแนวคิด และชีวิตท่านพุทธทาส

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ป.อ. ปยุตฺโต)

เจริญพร จะให้อาตมาพูดเรื่องมองอนาคตผ่านแนวคิดและชีวิตท่านพุทธทาส อาตมาคิดว่าตัวเองพูดไปผู้ฟังหลายท่านก็จะจับได้ว่า ไม่ได้รู้จักใกล้ชิดท่านพุทธทาส เพราะอ่านหนังสือของท่านพุทธทาสไม่มาก ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าอ่านน้อยเฉพาะหนังสือของท่านพุทธทาส หนังสือทั่วไปที่ไหน ๆ ก็อ่านน้อย ไม่ใช่ถ่อมตัวแต่พูดไปตามที่เป็นจริง คืออ่านหนังสือจบไม่กี่เล่ม แต่ที่ว่านี้ไม่ได้หมายความว่าไม่ได้ประโยชน์จากแนวคิดและงานของท่านพุทธทาส ได้ประโยชน์มากทีเดียว ในเรื่องนี้ต้องขออนุญาตเล่าเรื่องส่วนตัว

ตั้งแต่สมัยอาตมาบวชเป็นเณรใหม่ ๆ พี่ชายก็เอาหนังสือธรรมะมาให้อ่าน แล้วที่เอามาถึงระยะหนึ่งก็มีหนังสือของท่านพุทธทาสด้วย หนังสือท่านพุทธทาสเล่มแรก คิดว่าเป็นหนังสือ “พุทธประวัติจากพระโอษฐ์” อาตมาชอบมาก ทำให้รู้สึกว่าท่านพุทธทาสเขาจริง เอาจริงกับพระไตรปิฎก พร้อมกันนั้นหรือใกล้กันนั้น พี่ชายก็เอาหนังสือภาษาอังกฤษประเภทเดียวกันนั้นมาให้ด้วย เล่มที่จำแม่นคือ “Some Sayings of the Buddha” ของ F. L. Woodward ในชุด

The World's Classics ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดจัดพิมพ์^๒ แล้วก็สนใจหนังสือที่มีผู้รวบรวมเอาพุทธพจน์มาจัดสรร เรียงเป็นหมวดหมู่ ทำเป็นหนังสือในรูปพุทธประวัติบ้าง ในรูปคำสอนบ้าง ซึ่งในยุคนั้นก็มีหลายเล่ม แต่ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ เดียวนี้ก็ยังมีการจัดทำเพิ่มขึ้นมาและยังหาได้หลายเล่ม เป็นความประทับใจเบื้องต้น

ต่อมาก็ได้อ่านหนังสือที่เป็นเนื้อหาคำสอนของท่านพุทธทาส บรรยาย เล่มแรกน่าจะได้แก่หนังสือ “หลักพระพุทธศาสนา” ที่เป็นคำบรรยายแก่ผู้ช่วยผู้พิพากษารุ่นแรก พ.ศ. ๒๔๙๙ สมัยก่อนหนังสือท่านพุทธทาสโดยทั่วไปมีที่ร้านสุวิธานนท์ ไม่ไกลจากโรงหนังเฉลิมกรุง ดูเหมือนว่าพี่ชายก็นำมาให้อีก อาตมาอ่านเมื่อยังเป็นเณร อ่านจนจบเล่มในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ความรู้ ความคิดเยาะแยะถึงตอนนีโตขึ้นในวัยรุ่นแล้ว ถือว่าเป็นระยะที่อาตมาสนใจศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง เพราะฉะนั้นจึงได้ประโยชน์จากหนังสือของท่านพุทธทาสเป็นอย่างมาก

หลังจากระยะแรกแล้ว อาตมาแทบไม่ได้อ่านหนังสือจบเป็นเล่ม คือ ไม่ได้ใช้วิธีอ่านอย่างนั้น แต่เปลี่ยนไปเองเป็นว่า เมื่ออยากรู้เรื่องอะไร ก็ต้องให้รู้หรือให้เข้าใจชัดเจนจริง ๆ ให้ได้ จึงเที่ยวค้นหาเรื่องนั้นไปทุกเล่มที่มีที่หาได้จนกว่าจะชัดเจนจะแจ่มกันไปเลย ถ้าต้องการรู้ว่าท่านผู้มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร ก็จะเจาะเฉพาะเรื่องนั้น ไปค้นทุกเล่มของท่านผู้นั้น ไม่ว่าเล่มไหนที่มีเรื่องนั้นหรือเท่าที่หาได้ ให้รู้กันชัด ๆ ว่าท่านผู้นี้ ผู้นั้นพูดเรื่องนี้ว่าอย่างไรแน่ เพราะฉะนั้นก็เลยแทบไม่ได้อ่านหนังสือแบบจบเป็นเล่ม ๆ ขอภัยส่วนนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง

^๒ F. L. Woodward, *Some Sayings of the Buddha According to the Pali Canon* (London: Oxford University Press, 1951), 356 pp. (หนังสือประมวลพุทธพจน์เล่มนี้ F. L. Woodward ได้รวบรวมขึ้นและตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1925 (พ.ศ. ๒๔๖๘) แล้วต่อมาได้จัดพิมพ์ไว้ในชุด *The World's Classics* ครั้งแรกเมื่อปี 1939 (พ.ศ. ๒๔๘๑-๒) หนังสือนี้เล่ม ที่ได้รับ ซึ่งพิมพ์ในปี 1951 (พ.ศ. ๒๔๙๔) เป็นฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๔ ของชุด *The World's Classics* นั้น ความ เป็นมาของหนังสือนี้ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสะท้อนภาพที่แสดงลักษณะของพระพุทธศาสนาที่เข้าไปสู่ความสนใจและ การรับรู้ของชาวตะวันตก)

เมื่อให้มองอนาคตผ่านแนวคิดและชีวิตของท่านพุทธทาสนี้ ในแง่หนึ่งตัวเองก็อาจจะอ่านไม่เพียงพอ และการที่จะพูดว่าท่านผู้นั้น ผู้นี้คิดอย่างไรก็เป็นเรื่องที่ยากอยู่แล้วในตัว ต้องระวังมาก แม้แต่ชื่อเรื่องที่บอกว่า “มองอนาคตผ่านแนวคิดและชีวิตท่านพุทธทาส” ก็แปลความหมายได้หลายอย่าง ถ้าแปลง่าย ๆ ก็คือให้มองอนาคตของโลก หรือของมนุษยชาติ หรือของอะไรก็แล้วแต่ว่าจะเป็นอย่างไรมาก เป็นแง่ที่เราเพียงแต่ดูว่ามันจะเป็นอย่างไรเท่านั้น เหมือนกับว่าถ้ามันจะเป็นอย่างไร เราก็แค่มองดูแล้วก็ปล่อยให้มันเป็นของมันไป ซึ่งเราไม่เกี่ยวข้องด้วย ถ้ามองแง่นี้ก็จะต้องไปขุดค้นดูว่าท่านพุทธทาสมีแนวคิดในเรื่องนี้อย่างไร ท่านมองอย่างไร

แต่คิดว่าแทนที่จะมองอย่างนั้น เราน่าจะมองแบบมีส่วนร่วม คือมองอนาคตของโลกหรือของมนุษย์ก็ตามว่าเราจะจัดการให้เป็นอย่างไร หรือจะพูดให้เบากว่านั้นหน่อยก็ได้ว่า มองอนาคตของโลกกว่าเราจะช่วยทำให้เป็นอย่างไร ซึ่งเมื่อพูดให้เต็มตามขั้นตอนก็คือเป็นการมองในแง่ว่า อนาคตของโลกควรจะเป็นอย่างไร แล้วเราจะช่วยทำให้เป็นอย่างนั้นได้อย่างไร ตรงนี้คิดว่าเป็นการมองที่มีความหมายและสำคัญมากกว่า ถ้าไปมองแค่ว่าจะเป็นอย่างไรมาก เราก็ไม่ค่อยมีส่วนร่วมและประโยชน์ที่ได้ก็น้อย

ถ้าเราจะมองอนาคตที่ว่ามันในแง่ที่ผ่านชีวิตและแนวคิดของท่านพุทธทาสก็ยิ่งมายังเจือปนไว้ว่า เราต้องเข้าใจแนวคิดของท่านพุทธทาสอย่างถูกต้องชัดเจน ไม่ให้กลายเป็นว่ามองไปมองมาก็เจอแต่แนวคิดของตัวเอง จึงเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าก่อนจะมองไปที่อนาคตโดยผ่านชีวิตและแนวคิดของท่านพุทธทาสนั้น อาจจะต้องถามกันก่อนว่าเรามองชีวิตและแนวคิดของท่านพุทธทาสว่าเป็นอย่างไร ไม่ใช่อยู่ ๆ ก็จะมาถือว่าเราเข้าใจท่านแล้วเพราะฉะนั้นเรื่องจึงกลับลงมาสู่ปัญหาพื้นฐานเลยว่า แนวคิดของท่านพุทธทาสเป็นอย่างไร ซึ่งอาจเป็นหัวข้อสำคัญที่ผู้ศึกษางานของท่านพุทธทาสจะต้องมาช่วยกันวิเคราะห์ ถกเถียงกัน โดยไม่ต้องวนตัดสินหรือสรุปเพราะท่านพุทธทาสมองอะไรกว้างขวางและมีผลงานมากมาย การสรุปที่ว่ามันจึงมีความเสี่ยงภัยอยู่ บางทีเราอาจแค่ได้ยินได้ฟังหรืออ่านหนังสือของท่านบางเล่ม เห็นข้อความบางอย่างแล้วจับเอามา

สรุปว่าท่านคิดเห็นอย่างนั้น เลยกลายเป็นมองท่านผิดไป

จริงอยู่ว่า ท่านพุทธทาสก็พูดออกมาจากความเห็นของท่าน แต่ถ้าเราไม่รู้ความเป็นมาเป็นไปของกรณีเฉพาะนั้น และไม่รู้ความคิดพื้นฐานกว้าง ๆ ทั้งหมดของท่านพุทธทาส เราก็จะมองไปตามความคิดเห็น ความรู้สึกของตัวเอง เท่ากับว่าเราก็แค่ตีความตามความคิด ความรู้สึกของตัวเองและโดยขาดการวิจัยเสียด้วย ก็จะทำให้เกิดปัญหา ถึงจะยากแต่ก็ให้มีหลักมีแนว อย่างน้อยหาสิ่งที่พอจะมั่นใจมาตั้งไว้ช่วยในระดับหนึ่ง ในการมองแนวคิดของท่านพุทธทาสนี้ ในขั้นที่หนึ่งเรามองที่เจตนาของท่านก่อน เจตนาของท่านพุทธทาสเป็นอย่างไรนั้น เราเห็นค่อนข้างชัด แม้แต่ชื่อของท่านเอง ท่านก็เรียกตัวท่านว่า “พุทธทาส” ซึ่งแปลว่าทาสของพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งอธิบายความหมายไว้เสร็จ พูดตามแบบภาษาของเราง่าย ๆ ว่าท่านอุทิศชีวิตของท่านเพื่อการสนองงานของพระพุทธเจ้า งานของพระพุทธเจ้าคืออะไร พระพุทธเจ้าตรัสบ่อยมาก โดยเฉพาะสำหรับพระสงฆ์นั้นทรงยืนยันว่า จงแสดงธรรม จงประกาศธรรม พหุชนสุขายะ เพื่อประโยชน์สุขของพหุชน คือเพื่อประโยชน์สุขของมนุษย์จำนวนมาก โลกานุกัมปายะ ด้วยเมตตา การุญต่อชาวโลก หมายความว่า พระพุทธศาสนามีไว้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาก็ต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

เพราะฉะนั้น เราก็พูดได้ว่าเพื่อจะสนองงานของพระพุทธเจ้า ท่านพุทธทาสได้นำพุทธธรรมมาสื่อสารกับมนุษย์ร่วมสมัย ให้คนดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามมีความสุข และช่วยกันแก้ปัญหาความชั่วร้าย เบียดเบียน ร่วมกันสร้างสรรค์โลกให้มีสันติสุข การที่ท่านพุทธทาสมุ่งจะสนองงานของพระพุทธเจ้า ก็คือท่านมีเจตนาพื้นฐานที่จะทำงานเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขของประชาชน ที่จะทำให้โลกอยู่ร่มเย็นเป็นสุข หรือจะใช้คำอะไรก็ตามแต่ถือว่าเป็นเจตนาพื้นฐาน แล้วท่านก็มุ่งไปในทางนี้ เจตนาเป็นหลักสำคัญในการมองงานของท่าน คือการที่จะทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อแก้ปัญหาของโลก เพื่อทำโลกนี้ให้ดีขึ้น ให้อยู่อย่างที่เราเรียกว่ามีสันติสุขนี้เป็นขั้นหนึ่ง

เมื่อเห็นเจตนา ก็ได้รับความเข้าใจต่อบุคคลในชั้นพื้นฐาน และแนวคิดก็เป็นเรื่องของเจตนาด้วย แล้วก็เป็นเรื่องในระดับของจิต ซึ่งเป็นธรรมชาติพิเศษของมนุษย์ที่ทุกคนมีจิตด้วยกันทั้งนั้น มีเวลาที่เป็นไปได้ว่าจิตของเรากับจิตของท่านถึงกัน สอดคล้องกัน แล้วเราก็มั่นใจแนใจไปด้านหนึ่ง ในการที่จะมองต่อไปถึงงานของท่านที่มีมากมายที่ก็เน้นที่ปัญญา ถ้าเรายังไม่สว่างชัดทั่วตลอดก็ต้องระมัดระวัง เอาในขั้นนี้ก่อนว่าแนวคิดของท่านซึ่งเป็นแนวเจตนา นั้น ก็คือแนวคิดที่จะทำให้โลกร่มเย็นเป็นสุข ตรงนี้ขอให้ถามตัวเองว่า เรายอมรับไหมว่าเป็นสิ่งที่เราแน่ใจ

ต่อไปก็มองที่ตัวหนังสือบ้าง ซึ่งเป็นคำพูดหรือคำเทศนาของท่าน บางคนก็ไปจับเอาเฉพาะบางส่วน เช่นที่ท่านเคยพูดว่า พระไตรปิฎกต้องฉีกออกเท่านั้นเท่านั้นเปอร์เซ็นต์ บางคนก็บอก ท่านองว่าพระไตรปิฎกมีส่วนที่ไม่ควรใช้ ไม่ควรเชื่อถือหลายเปอร์เซ็นต์ ที่นี้ถ้าไม่เข้าใจความคิดพื้นฐานของท่าน บางคนก็อาจเลยไปถึงขั้นเอาไปอ้างว่าท่านพุทธทาสเห็นว่าพระไตรปิฎกไม่น่าเชื่อถือ บางคนก็ไปพูดท่านองว่าแนวคิดท่านพุทธทาสเป็นเชิงปฏิวัติ จะปฏิวัติแม้แต่พระไตรปิฎก

ในเรื่องนี้ ถ้าเรามองพื้นฐานจากความเป็นมาเพื่อให้เห็นกว้าง เห็นยาวทั่วตลอด เช่น มองเริ่มจากหนังสือ พุทธประวัติจากพระโอรุของท่านเอง แล้วต่อมาก็จะเห็นว่าท่านพุทธทาสออกหนังสือจากพระโอรุเยอะ ทั้งอธิบายจากพระโอรุ และปฏิเสธสมุบาทจากพระโอรุ ถ้ามองดูหนังสือแบบนี้ อย่างน้อยก็จะเห็นว่าท่านพุทธทาสเอาจริงเอาจังมากกับพระไตรปิฎก ท่านอยู่กับพระไตรปิฎกมาอย่างมากมายและยาวนาน ท่านตั้งใจค้นคว้าศึกษาพระไตรปิฎกอย่างเอาจริงเอาจังมาก เราอาจจะพูดว่าท่านพุทธทาสเป็นผู้เอาจริงเอาจัง ซื่อสัตย์ต่อ พระไตรปิฎกมาก แต่พร้อมกันนั้นท่านก็มีท่าทีที่ไม่ได้เชื่อเรื่อยเปื่อย ไม่ได้เชื่องมงายว้าวะไร ๆ ที่อยู่ในคัมภีร์ชุดที่เรียกว่าพระไตรปิฎกแล้วจะต้องเชื่อตามทั้งหมด แล้วท่านพูดท่านสอนอย่างข้างต้นนั้น ก็เป็นการมุ่งจะกระตุกเตือนคนให้ตั้งทัศนคติที่พอดี ๆ มีเหตุผล ขอยกตัวอย่างจากหนังสือ โอสาเรทัพพธรรม หน้า ๑๒๓ จะอ่านให้ฟังสักนิด ท่านพูดว่า

... ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องปัจจุสมุปปาตนี้ ต้องถือเอา
บาลีเดิมเป็นหลัก อย่างมอบตัวให้กับบรรณกถาอย่างไม่ลืมหูลืมตา
หรืออย่างมอบตัว ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ให้กับหนังสือที่แต่ง
ชั้นหลัง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นต้น ...

ท่านว่า “ต้องถือเอาบาลีเดิมเป็นหลัก” คำว่า บาลีเดิม ก็คือ
พระไตรปิฎก นั่นแสดงว่า ท่านถือตามพระไตรปิฎกแล้วก็บอกว่า
“อย่างมอบตัวให้กับบรรณกถาอย่างไม่ลืมหูลืมตา” อันนี้โยงไปหา
บรรณกถา ซึ่งเดี๋ยวจะพูดถึง แต่ที่จริงคำพูดของท่านตรงนี้ก็ขัดอยู่
แล้ว อย่างน้อยท่านก็ไม่ได้บอกให้ไม่เชื่อ แต่อย่าไปยึดอย่าง
ไม่ลืมหูลืมตา แล้วก็ไปเป็นสิทธิของเราที่จะพิจารณา ว่าถึงเรื่อง
“ฉิก” นี้ ก็ยังมีอีกที่ท่านพุทธทาสพูดถึงเรื่องฉิก อย่างในหนังสือ
ธรรมปาฏิโมกข์ เล่ม ๒ หน้า ๑๒๓ (ตรงนี้ ท่านพุทธทาสพูดถึง
ท่านเว่ยหล่าง) ว่า

... ฉะนั้นการที่เขาฉิกพระสูตรนี้มันถูกที่สุด เดียวนี้เรามี
ห้องสมุด มีหนังสือเยอะที่เราก็มี เขาให้อะไรแพง แล้วก็มาก
เยอะเยอะ เราจะถือมันว่าเป็นคุณหรือว่าเป็นตะรางที่ขังความ
โง่ของคนไว้ อย่าให้ไปครอบงำใคร ฉะนั้นห้องสมุดของผมชั้น
บนนี้ ผมจึงไม่ให้ใครขึ้นไปเอาหรือใช้มันเพราะเป็นความโง่
ของคนทั้งโลกที่ผมขังไว้, อย่าให้ไปครอบงำคนอื่น บางชุดซื้อ
มาตั้งหมื่นนั้นความโง่ ไม่ก็เล่มเอามาขังๆ ไว้ในนี้ มันไม่ไป
ครอบงำใครได้ นี่ยังทำยิ่งโง่ ยิ่งอ่านยิ่งโง่ ยิ่งเรียนมากยิ่งขึ้น ...

ถ้าบางคนมาจับเอาเฉพาะข้อความตรงนี้ โดยไม่มีโยนิโส-
มนสิการ แล้วไปสรุปว่าท่านพุทธทาสเป็นปฏิปักษ์กับหนังสือ
ไม่ต้องการให้อ่าน ไม่ให้เล่าเรียนศึกษาค้นคว้า จะเป็นการมองท่าน
พุทธทาสอย่างถูกต้องไหม ก็คงต้องบอกว่าเป็นการด่วนสรุปง่าย
เกินไปและเลยเถิด ท่านพุทธทาสเองที่ทราบเรื่องท่านเว่ยหล่างให้
ฉิกพระสูตรนั้น ท่านพุทธทาสก็ทราบจากการอ่านหนังสือ นี่ก็คือ
อย่าไปจับเอาข้อมูลเพียงนิด ๆ หน่อย ๆ ซึ่งบางที่เป็นเรื่องเฉพาะ
กรณี แล้วเอามาเป็นภาพรวมต้องแยกแยะว่าขณะนั้นท่านพูดเรื่อง
อะไร ท่านต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องอะไร หรือต้องการชี้แจงมุม

ส่วนไหน หรือจะให้ได้แง่คิดอะไรในเรื่องนั้น ต้องดูให้พอที่จะเทียบ ข้อมูลเฉพาะที่กับข้อมูลรวมทั่ว

เมื่อพูดถึงเรื่องที่ท่านพุทธทาสบอกว่าให้เอาบาลีเดิมเป็นหลัก บาลีเดิมก็คือพระไตรปิฎก แล้วท่านก็บอกว่า “อย่ามอมตัวให้กับ อรรถกถาอย่าง *ไม่ลืมหูลืมตา*” และในหลายกรณีก็มีเรื่องที่ท่านพูด ถึงอรรถกถาในแง่ที่ผู้อ่านรู้สึกไม่ค่อยดี คล้ายว่าไม่น่าไว้วางใจ แล้วที่จริงก็มีเรื่องที่เป็นอย่างนั้น แต่เราจะพบว่าด้านหนึ่งบางคนก็ไปสุดทางในแง่ที่ท่านไปด้านในเรื่องที่แตะไม่ได้ แล้วอีกด้านหนึ่งบางคน ก็ไปอีกสุดทางหนึ่งถึงขนาดที่เห็นไปว่าท่านพุทธทาสไม่ให้เชื่อถือ อรรถกถาเลย อรรถกถาเป็นเรื่องที่ไว้วางใจไม่ได้ ทั้งที่ว่าถ้าดูตามคำพูด แท้ ๆ ของท่านพุทธทาส อย่างที่ยกมาครั้งนี้ว่า “อย่ามอมตัวให้กับ อรรถกถาอย่าง *ไม่ลืมหูลืมตา*” ความหมายก็ตรงไปตรงมา มีขอบมี เขตซึ่งน่าจะชัดเจนอยู่แล้ว

เรื่องไปถึงขนาดที่ว่า เราจะพบในหนังสือบางเล่มหรือข้อเขียน บางเรื่อง ผู้เขียนแสดงท่าทีแบบว่า ถ้าเขาถูกอรรถกถา ถ้าเขาพูด ว่าไม่เชื่ออรรถกถาแล้วจะโกธิต์ ทั้งที่ผู้เขียนนั้นบางทีตัวเขาเองไม่รู้ จักด้วยซ้ำว่าอรรถกถาคืออะไร ไม่รู้ว่าอรรถกถาว่าด้วยอะไรบ้าง หรืออาจจะเกิดจากการศึกษาอย่างเหมา ๆ คลุม ๆ หละหลวม หรือ ทำไปเพียงตามทีนี้กว่ากำลังเป็นกระแส (บางท่านไปเขียนเชิงดูถูก อรรถกถา แล้วจากข้อความที่เขียนนั่นเอง เลยทำให้ผู้ที่อยู่ในวง การศึกษาบาลีรู้ว่าท่านที่เขียนนั้นยังไม่รู้จักอรรถกถา และคงไม่รู้ ภาษาบาลีเพียงพอที่จะอ่านอรรถกถา)

ถ้าเราดูท่านพุทธทาส ท่าทีของท่านอาจถือเป็นความพอดีก็ได้ แต่ท่านใช้วิธีสื่อสารที่แรง เป็นการกระตุ้นบางคนที่ปล่อยตัวมากเกินไป ให้ตื่นขึ้นมา ที่พูดนี้ไม่ต้องมาเชื่อ เพียงถือว่าตั้งข้อสังเกตให้แล้วเราก็มาร่วมกันศึกษา ในงานของท่านพุทธทาสนั้น ท่านพูดถึงอรรถกถา และท่านก็ใช้ประโยชน์จากอรรถกถามาก อย่างน้อยก็บอกอยู่ในตัว ว่าท่านอ่านอรรถกถามาก อย่างเรื่องราวต่าง ๆ ที่สอนท่านก็ยกมาจากอรรถกถาไม่น้อย หลวงพ่อพุทธทาสท่านศึกษามาก ต้องยอมรับว่าท่านบวชอยู่นานนักหนา ท่านบวชตั้งแต่เมื่อไร แล้วท่านออก

ไปอยู่สวนโมกข์ ตั้งแต่ครั้งสวนโมกข์เก่า ท่านอุทิศชีวิตให้กับการค้นคว้าพระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์อะไรต่าง ๆ เวลาบรรยายธรรม ท่านก็นำเอาคำหรือความในคัมภีร์เหล่านั้นมาอธิบายประกอบบ้าง ยกมาอ้างอิงบ้าง แล้วเพราะการที่ท่านมีประสบการณ์มาก มีความชำนาญในบางด้านท่านก็เตือนให้เราหนักในเหตุผล ไม่ให้เชื่อมง่าย เรื่อยเรื่อยไป ขอให้มองท่านให้กว้างหรือทั่วรอบ

ขอยกตัวอย่างข้อความที่ท่านยกเอาจากอรรถกถามาอ้าง (ซึ่งก็เป็นการอธิบายด้วยให้เห็นเหตุผลที่ในอรรถกถาเอง ทำไมจึงมีธรรมที่อาจจะหลากหลาย ให้เหมาะกับคนระดับต่าง ๆ แล้วถ้าไม่เข้าใจเหตุผลนี้ ก็อาจจะไปมองเรื่องบางส่วนบางประเภทเป็นว่ามง่าย ไม่น่าเชื่อ ไม่มีเหตุผล) จากหนังสือ "พุทธจริยธรรม" หน้า ๒๖๕ ว่า

...ทีนี้ ถ้าจะถือเอาโดยวัยเป็นประมาณ ก็ต้องมีวัยเด็ก เช่น เด็กอมมือ เด็กโตแล้ว วัยหนุ่มสาว วัยพ่อบ้านแม่เรือน แล้วก็วัยคนเฒ่าคนแก่ อย่างนี้มันก็ยังต่างกันมาก เพราะว่าได้เห็นโลก หรือมีประสบการณ์ในโลกนี้น้อยกว่ากันมาก อย่างที่จะเปรียบเทียบกับกันไม่ได้ ฉะนั้นเราจึงต้องมีธรรมะที่เหมาะสมแก่วัยนั้น ๆ จะพอรับเอาได้ หรือเข้าใจได้ ข้อนี้ท่านเปรียบไว้ในอรรถกถาว่า “บ่อนข้าวคำใหญ่ ๆ แก่เด็ก ซึ่งปากยังเล็ก ๆ อยู่ มันก็ร่วงกระจายหมด และบางที่เป็นอันตรายแก่เด็ก เข้าจุมูก เข้าตา เป็นต้น มันเป็นเรื่องทำผิด ฉะนั้นจึงต้องมีวิธีที่จะต้องคิดนึกให้ดี ให้มีธรรมะสำหรับเด็ก...

นี่คือตัวอย่างวิธีอธิบายที่ท่านพุทธทาสยกคำของอรรถกถามาใช้ แสดงว่าท่านศึกษาจริงจัง อะไรที่ดีมีประโยชน์ท่านก็เอามาใช้ แล้วก็มีเรื่องที่เป็นปัญหาใหญ่สำหรับคนในสมัย ปัจจุบันคือบางที่มีเรื่องฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ที่เป็นกระแสนิยมของอดีตยุคนั้น ๆ ซึ่งมักเป็นเรื่องที่เล่ากันมา อรรถกถาก็นำมาบันทึกลงไว้บ้าง บางเรื่องน่าเชื่อ บางเรื่องไม่น่าเชื่อ เราก็ต้องรู้จักถ่วงการพิจารณาตรวจสอบ มันไม่ใช่เรื่องที่ท่านจะต้องมาตามใจเรา แต่เราจะต้องเข้าใจท่านและเข้าใจบรรยากาศของยุคสมัย ลองมองในทาง

ตรงข้ามว่า ถ้าอรรถกถาไม่พูดถึงเรื่องพวกนี้ คนในยุคสมัยนั้นจะมองอรรถกถาอย่างไร

อาจกล่าวได้ว่า หลวงพ่อพุทธทาสท่านเกิดขึ้นมาในยุคที่การศึกษาพุทธศาสนาเรียกว่าเสื่อมโทรม แม้แต่คัมภีร์อรรถกถาเหล่านี้ก็หาได้ยาก แล้วคนก็ไม่ค่อยเอามาใช้ศึกษา เพราะฉะนั้นคนที่ศึกษาก็ต้องเห็นใจหลวงพ่อกุญชรว่าท่านจะเรียนอย่างไร ท่านจะค้นอย่างไร แต่ท่านก็ยังอุตส่าห์ค้นมาสอนจนเป็นหนังสือให้เราอ่านกันได้ขนาดนี้ นี่ก็ท่านต้องมีความเพียรพยายามอย่างยิ่ง ถ้าท่านไม่เห็นประโยชน์ ท่านจะไปพยายามค้น และอ่านให้ลำบากทำไม แต่ถ้าเราไม่รู้สภาพที่เป็นมา ก็มองไม่เห็นภาพตรงนี้

โดยเฉพาะอรรถกถาในเมืองไทยนี้ค้นยากเป็นพิเศษ ตอนนั้นพระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับ คอมพิวเตอร์ก็ไม่มี ยิ่งอีกนานจะค้นเพื่อดูเรื่องราวต่าง ๆ ในคัมภีร์ว่าเป็นอย่างไรก็ค้นลำบาก ต้องมานั่งพลิกหนังสือเล่มเก่ากรอบนั้นด้วยความระมัดระวัง บางทีเราต้องการค้นคำหนึ่งทีคิดว่าอยู่ในเล่มนี้ แต่จำไม่ได้ว่าหน้าไหนก็พลิกไปตั้งแต่หน้าแรกยันหน้าสุดท้ายแต่ไม่เจอ ก็นึกว่ามันอาจผ่านตาแต่เราเผลอมองข้ามไปไม่เห็น เอาใหม่พลิกทีละหน้าอีกรอบสองบางทีคำเดียวกันอยู่ ๗ วันก็ยังไม่พบ ก็ฝากไว้ก่อน นี่แหละคือการศึกษาค้นคว้าก็ยาก แล้วก็ไม่ค่อยมีใครสนใจศึกษา รวมแล้วตรงนี้ก็ได้รับความว่า ท่านพุทธทาสเป็นข้อยกเว้นรายหนึ่งของยุคสมัย ท่านใช้ประโยชน์จากคัมภีร์ทั้งพระไตรปิฎกและอรรถกถาอย่างมาก ทั้งที่ท่านอยู่ในยุคที่ในเมืองไทย เราขาดแคลนคัมภีร์ที่จะค้นคว้าศึกษาและที่มีอยู่บ้างก็ใช้ได้แสนยาก

เป็นอันว่า การที่จะพูดเรื่องมองอนาคตหรืออะไรก็ตามโดยผ่านงานของท่านพุทธทาสนี้ ก่อนที่จะถึงขั้นนั้น การที่เราจะมองไปที่อนาคต ก็ขึ้นอยู่กับที่เรา มองแนวคิดและผลงานของท่านอย่างไรก่อน อันนี้เป็นเรื่องพื้นฐานเลยทีเดียว ซึ่งต้องชัด มิฉะนั้นเราอาจจะก้าวข้ามขั้นตอนไปได้ ถ้าคนที่มาพูดเรื่องมองอนาคตหรือมองการจัดการอนาคตผ่านแนวคิดชีวิตของท่านพุทธทาสนั้น แต่ละคนก็มีในใจของตัวเอง ซึ่งมองแนวคิดของท่านไว้คนละอย่าง

เสร็จแล้ว ก็อาจจะมาพูดไปคนละทางสองทางเพราะฉะนั้น การที่จะมองเรื่องที่ตั้งไว้ เราจึงต้องชัดว่าแนวคิดชีวิตของท่านเป็นอย่างไร

สำหรับอาตมาก็ได้เสนอตั้งแต่ต้นว่าให้มองตั้งแต่เจตนาของท่าน ถ้าเราแน่ใจว่าท่านมีเจตนาที่จะสนองพุทธประสงค์รับใช้พระพุทธเจ้า ในการประกาศธรรมเพื่อประโยชน์สุข แก่พหุชนด้วย เมตตาการุณย์ต่อชาวโลก เมื่อท่านตั้งใจทำงานนี้ถึงกับอุทิศชีวิตให้ทั้งหมด งานของท่านที่ออกมา ก็เพื่อสนองวัตถุประสงค์นี้ แล้วเราก็มองท่านออกในแง่หนึ่ง และถ้าเรามีเจตนาที่สอดคล้องกับแนวทางนี้ด้วย ก็เป็นเรื่องที่น่าอนุโมทนา อย่างน้อยตัวเราเองก็เข้าทางแล้ว ถ้าท่านพุทธทาสมีเจตนาอย่างนั้นซึ่งถือว่าเป็นกุศล เราก็ต้องทำเจตนาของเราให้เป็นกุศลอย่างนั้นด้วย ในการมาพูดเรื่องของท่านพุทธทาสกัน อย่างน้อยขอให้เรามีเจตนาที่เป็นกุศล โดยมุ่งศึกษางานของท่าน เพื่อเอามาใช้ เอามาสอน เอามาเผยแพร่เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อทำให้โลกอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ถ้าทำได้แบบนี้ ก็คิดว่าเป็นส่วนที่เราจะได้สนองงานรับใช้ท่านพุทธทาส

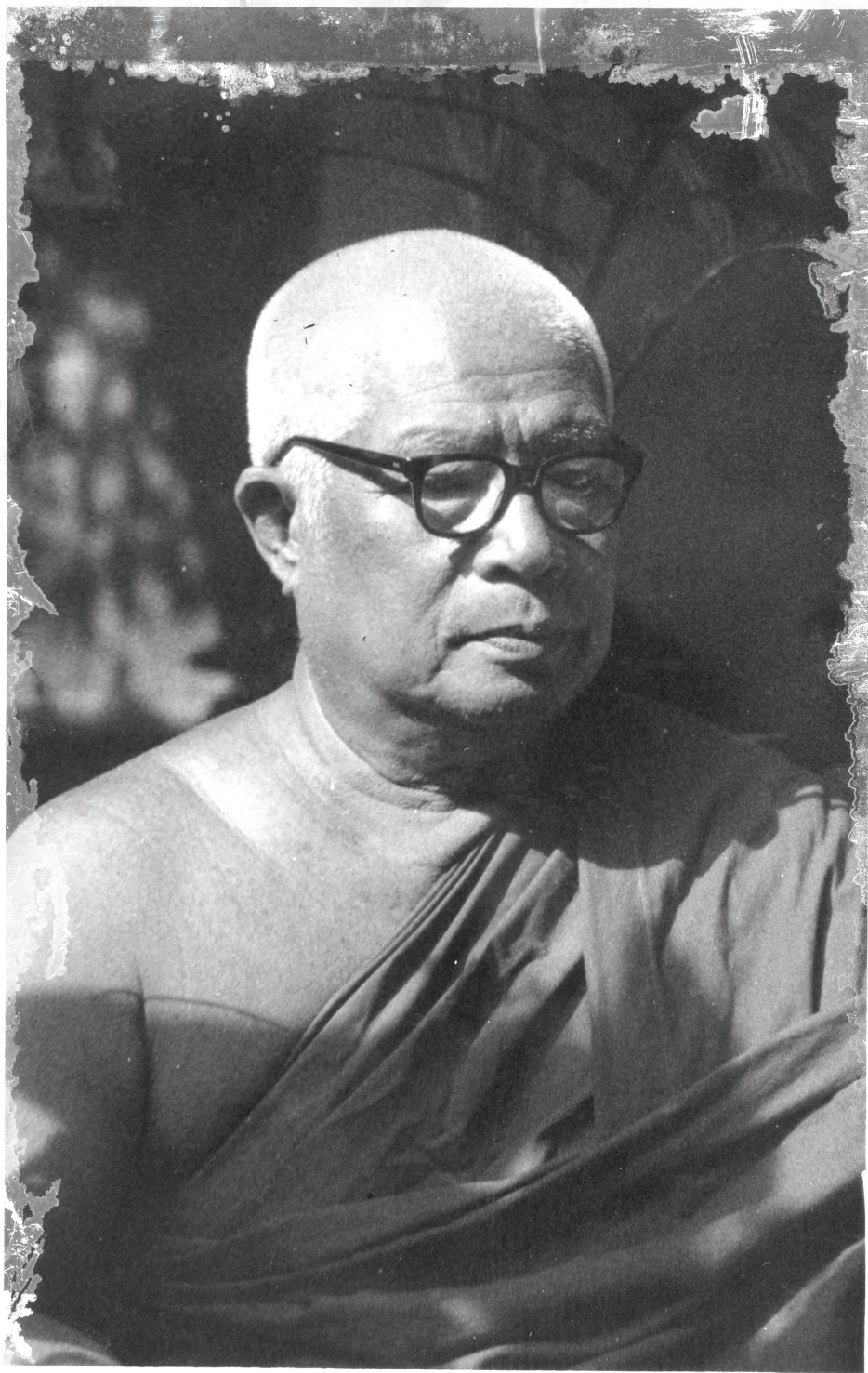
ในขณะที่ท่านพุทธทาสสนองงานรับใช้พระพุทธเจ้า เราก็มาศึกษางานของท่านพุทธทาส และมาจัดงานร้อยปีท่านพุทธทาส เป็นการจำกัดขอบเขตลงมาในชั้นสนองรับใช้ท่านพุทธทาส เมื่อทำอย่างนี้ก็กลายเป็นว่าเราได้รับใช้ทั้งสองระดับ เพราะว่าท่านพุทธทาสสนองงานรับใช้พระพุทธเจ้าอยู่แล้ว เมื่อเราสนองงานรับใช้ท่านพุทธทาสก็กลายเป็นว่าเราได้สนองงานรับใช้พระพุทธเจ้าไปด้วยในตัว เรื่องเป็นอย่างนี้ คือ เราไม่มีกำลังของเราเองพอที่จะสนองงานรับใช้พระพุทธเจ้าได้ทันทีโดยตรง เพราะบางทีเราเข้าไม่ค่อยถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า เราก็มาอาศัยท่านพุทธทาสเป็นหนทางให้ โดยที่ท่านช่วยนำเสนอคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจง่าย เราก็มาอาศัยท่านพุทธทาสในการที่จะเข้าไปสู่คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น แล้วเราก็สนองงานรับใช้ท่านพุทธทาส โดยสอดคล้องหรือช่วยหนุนการที่ท่านสนองงานรับใช้พระพุทธเจ้า ต้องยอมรับว่า เมืองไทยได้ห่างเหินจากการศึกษาพระพุทธานุศาสนา

มานานมาก ท่านพุทธทาสเป็นผู้บุกเบิกใหญ่ท่านหนึ่งที่สำคัญในยุคปัจจุบัน ซึ่งมุ่งจะทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาเข้าสู่สาระอย่างเป็นจริงเป็นจัง

เรามาพูดถึงเรื่องการมองอนาคตผ่านความคิดและชีวิตท่านพุทธทาส ก็เลยต้องพูดกันหลายแง่และก็ขออย่าว่า เราคงไม่ใช่มองแค่ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไรเท่านั้น แต่มองในแง่ว่าอนาคตนั้นเราน่าจะช่วยกันทำให้เป็นอย่างไร อันนี้น่าจะสำคัญกว่ามองในแง่หนึ่งดูเหมือนว่าตอนนี้เราจะมาช่วยกันเอาแนวคิดและคติชีวิตของท่านมาใช้ประโยชน์ การที่จะมองได้ผลอย่างนี้ ก็เริ่มตั้งแต่มีเจตนาที่สอดคล้องกัน ถ้าเราเข้าใจเจตนาของท่านและมั่นใจในเจตนาของท่านที่เป็นกุศลอย่างที่ว่าท่านสนองงานของพระพุทธเจ้า มุ่งจะอุทิศชีวิตเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน แล้วถ้าเราตั้งเจตนาอย่างนั้นได้ก็สอดคล้องกัน ก็น่าจะโมทนาอย่างยิ่ง*

* คัดจากหนังสือ "พุทธทาสยังอยู่ไปไม่มีตาย เล่ม ๒ สืบสานปณิธานพุทธทาส" หน้า ๑๒ - ๓๕.

เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา : ชีวิต ความคิด การงาน อัตชีวประวัติของพุทธทาสภิกขุ และเจ้าชายน้อย

พระไพศาล วิสาโล

เมื่อวานได้ไปออกรายการ Facebook live ของหอจดหมายเหตุพุทธทาส ชวนคุยเรื่องหนังสือกันกุฎิ เป็นอาทิตย์ที่สอง หนังสือที่เลือกไว้ไปคุยมีสองเรื่อง “เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา” และ “เจ้าชายน้อย” เล่าไว้เมื่อวัยสนธยาเป็นอัตชีวประวัติของท่านอาจารย์พุทธทาส อัตชีวประวัติหมายถึง ประวัติที่บอกเล่าเอง ไม่ใช่มีคนเขียนถึง ท่านอาจารย์พุทธทาสคงไม่สนใจที่จะเขียนหรือพูดถึงประวัติของตัวเองเท่าไร เพราะว่าท่านไม่ค่อยให้ความสำคัญกับตัวเอง แต่ว่าที่ท่านเล่าเพราะมีลูกศิษย์มาขอสัมภาษณ์ ก็คงจะขอร้องท่านอยู่นาน ท่านเลยยอมให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ก็คือ พระประชา ปสนนธมโม เป็นพระหนุ่มในเวลานั้น เป็นผู้ที่มีความศรัทธาในท่านอาจารย์พุทธทาสมาก เตรียมตัวมาอย่างดี กล้าซักกล้าถามไม่กลัวถูกดุ เลยได้หนังสือมาเล่มใหญ่เล่มหนึ่ง ซึ่งมีคุณค่ามาก เพราะเป็นเรื่องราวของพระมหาเถระรูปหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ พุทธศาสนาไทยมาก พระอาจารย์พุทธทาสเป็นผู้ที่หายากในประวัติศาสตร์ไทยหรือในวงการพระพุทธศาสนาไทย เพราะว่ามีขนาดเล็กแต่แหลม และก็กล้าคิดนอกกรอบ เป็นตัวของตัวเอง มุ่งมั่นในสิ่งที่เราเรียกว่าอุดมคติ

ให้นึกดูว่าพระหนุ่มแค่อายุ ๒๖ ปี วันหนึ่งก็ตัดสินใจกลับมามันเกิดที่อำเภอไชยา เพื่อมาศึกษาวิธีการประเพณีปฏิบัติสมัยพุทธกาล ตั้งใจที่จะเอาวิธีการปฏิบัติแบบนั้นมา ไม่ใช่แค่ใช้กับตัวเอง แต่เอามาเผยแพร่ให้กับชาวพุทธ ซึ่งในสายตาของท่านก็เห็นว่าหลงทางไปกันมากแล้ว

ถ้าเทียบกับคนหนุ่ม พระหนุ่มสมัยนั้นหรือสมัยนี้ อายุ ๒๐ กว่า ๆ ส่วนใหญ่แทบทั้งหมดก็คงจะสนใจแต่เรื่องการเล่าเรียนไปตามระบบ ถ้าเป็นพระไทยก็เรียนนักธรรม-บาลี เรียนให้ได้ประโยค ๙ ตามที่สังคมคาดหวัง หรือถ้าเป็นผู้ที่สนใจในทางปฏิบัติ ถ้าอายุ ๒๐ กว่า ๆ ก็ต้องไปเที่ยวแสวงหาครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ที่ไหนที่เขาบอกว่าดีก็ไปเพื่อปฏิบัติฝึกตนให้พ้นทุกข์ แต่ท่านอาจารย์พุทธทาสแหวกแนว ไม่เหมือนใคร อยู่กรุงเทพไม่มีความสุขก็พบว่าไม่ใช่คำตอบ การศึกษาพุทธศาสนาในกรุงเทพไม่ใช่คำตอบ นอกจากไปเรียนปริยัติและเป็นการเรียนปริยัติที่ไม่ได้เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะไม่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกโดยตรง ท่านก็เลยคิดว่ากลับมามันเกิดดีกว่าและกลับมาศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง กลับไปหาพระพุทธเจ้าโดยการศึกษาศรีไตรปิฎกด้วยตัวเอง ไม่มีครูบาอาจารย์เพราะต้องการที่จะรื้อฟื้นการปฏิบัติในสมัยพุทธกาล หรือที่พระพุทธเจ้าสอนเพราะนี่คือคำตอบ นับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความกล้ามาก เพราะว่าไม่รู้จะทำสำเร็จหรือเปล่า พอค้นพบแล้วที่ละนิดทีละนิดก็กล้าที่จะเผยแพร่ ทั้งเทศน์ ทั้งขีดเขียน ทั้งพิมพ์หนังสือ ซึ่งหลายอย่างก็สวนทางกับการประเพณีปฏิบัติหรือความเชื่อของผู้คนในเวลานั้น ถูกคนว่า ถูกคนโจมตีมากมาย ท่านก็ไม่ท้อถอย จนกระทั่งเกิดสวนโมกข์ฯ ขึ้นมา และก็เกิดผลงานมากมายตามมา

เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวประวัติของท่านก็เลยเป็นเรื่องน่าสนใจในหลายแง่ ตั้งแต่เรื่องสังคมไทยสมัยเมื่อ ๑๐๐ ปีก่อน โดนเฉพาะทางภาคใต้เป็นอย่างไร ผู้คนอยู่กันอย่างไร มีความเชื่อกันอย่างไร มีวิถีปฏิบัติกันอย่างไร เป็นที่น่าสนใจสำหรับคนที่ใคร่รู้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคม วัฒนธรรม หรือเรื่องราวเก่า ๆ และตัวเองก็สนใจเรื่องแบบนี้อยู่แล้ว พออ่านหนังสือเล่มนี้ก็ได้อะไรที่เพิ่มเติมนิด ๆ แต่อย่างมีอะไรที่ได้มากกว่านั้น เช่น นิยายหรือว่าใจคอของท่านอาจารย์

พุทธทาสในวัยเด็ก ในวัยหนุ่ม เราก็ได้เห็นการพัฒนาการทางด้าน
บุคลิก รวมทั้งได้เห็นแง่คิดมุมมองของท่าน รวมทั้งการฝึกฝนพัฒนา
ตน เพราะเรียกได้ว่าท่านไม่มีครูบาอาจารย์เลยก็ได้ ครูบาอาจารย์ที่
เราได้ยินชื่อเสียง โดยเฉพาะในทางปฏิบัติ ส่วนใหญ่ก็มีครูบาอาจารย์
ที่แนะนำให้มาทางนี้ บางท่านอาจจะไม่ได้สนใจการปฏิบัติ แต่พอได้
ครูบาอาจารย์ก็เกิดความมุ่งมั่นในการทำเพื่อความเพียรเพื่อพ้นทุกข์
แต่สำหรับท่านพุทธทาส ครูบาอาจารย์ในความหมายนี้เรียกว่าไม่มี
ท่านมีครูที่สอนนักธรรม-บาลี แต่โดยมากท่านเป็นผู้ที่แสวงหาค้นพบ
ด้วยตัวเอง ถ้าจะมีครูบาอาจารย์ก็คือพระพุทธเจ้า เพราะว่าท่านเท
ศึกษา ค้นคว้าจากพระไตรปิฎก จนได้ค้นพบธรรมะที่ลึกซึ้งที่เรารู้จัก
กันทุกวันนี้ เช่น อิทปิปัจจยตา, ปฏิจจสมุปบาท ก็เป็นผลงานการ
ค้นคว้าและเผยแพร่ของท่าน รวมไปถึงหลักธรรมเรื่อง “สุญญตา”
แม้กระทั่งคำสอนเรื่องนิพพาน ซึ่งถูกกลืนเลื่อนไปเยอะในสมัยที่ท่าน
เป็นหนุ่ม นิพพานไม่ได้ถูกพูดถึงว่าเป็นอุดมคติของชาวพุทธ ท่านก็
เอากลับมาพูด เอามาเผยแพร่ ทำให้เดี๋ยวนี้นักปฏิบัติธรรมจำนวน
มากก็เอานิพพานเป็นจุดหมายของการปฏิบัติ ไม่ใช่เพื่อไปเกิดใน
สวรรค์ชั้นไหน หรือไม่ใช่ว่าเพื่อตายแล้วจะได้ไปมีสุขคติ ไปเกิดเป็น
มนุษย์ที่ร่ำรวย มีหน้ามีตา

หนังสือเล่มนี้ทำให้ได้เห็นการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองของท่าน
อาจารย์พุทธทาส ได้รู้ถึงว่าทำไมท่านทำอย่างนั้น สิ่งหนึ่งที่พบก็คือ
ท่านเป็นคนที่ทำอะไรจริงจัง แต่ว่าจริงจังของท่าน สำหรับท่านอาจจะ
ไม่จริงจังเท่าไร เพราะท่านไม่ได้ทำแต่งงาน ท่านก็มีของเล่น เรียก
ได้ว่าในชีวิตของท่านพุทธทาสมีของเล่นเยอะ ซึ่งก็มีส่วนทำให้ท่าน
ผ่อนคลาย ทำให้ท่านได้แง่คิดหลาย ๆ อย่าง ของเล่นแต่ละอย่างที่ท่าน
ทำจริงจังมากคือศึกษาจริงจัง ทำไป ศึกษาไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
เล่นกลอง แต่งโคลงกลอน ทำอาหาร เล่นดนตรี หรือแม้กระทั่งเลี้ยง
สัตว์ เช่น เลี้ยงปลา ของเล่นแต่ละอย่างท่านทำจริงจังมากคือศึกษา
ค้นคว้าไปด้วย ปลากัดทำอะไรถึงจะทำให้มันกัดเก่งชนะทุกตัว
ท่านก็ศึกษามาตั้งแต่ยังเด็ก ยิ่งเรื่องเล่นกลองท่านทำได้ไม่เหมือนใคร
อยู่ไกลถึงสวนโมกข์แต่มีเทคนิคในการถ่ายรูป เช่น ถ่ายรูปตัวท่าน
เองซ้อนเป็นสองคนยืนอยู่ใกล้กัน เรียกได้ว่าท่านค้นคว้าด้วยตัวเอง

มาจากตำรา จากการทดลอง ของเล่น ๆ ท่านทำจริงจัง ขณะเดียวกัน
ในเวลาทำงานท่านก็ทำแบบเล่น ๆ แต่ว่างานที่ทำแบบเล่น ๆ เรียกว่า
มีผลงานเยอะเยอะ ท่านเคยเล่าว่าทำงานเล่น ๆ แต่วันหนึ่งบางทีก็
ทำไป ๑๘ ชั่วโมง ทำเล่น ๆ คั่นคว่ำก็เกิดความเพลิน ทำตั้งแต่เช้ามีด
จนถึงสี่ทุ่ม เรียกว่าทำแบบเล่น ๆ แต่ว่ากลายเป็นจริงจัง ที่ว่าเล่นเพราะ
ว่าท่านเพลินเวลาทำแต่ละอย่าง ไม่ว่าทำงาน หรือว่าของเล่น ท่าน
ต้องการทำให้มันดี ต้องศึกษาค้นคว้า ความชอบเป็นตัวหนุน ทำให้
ท่านไม่ว่าของเล่นหรือว่าทำงานก็จริงจัง

ความชอบเรียกว่า “ฉันทะ” ท่านเป็นคนที่มีฉันทะสูงมาก เวลา
เล่นของเล่นปกติคนเราก็เพลินอยู่แล้ว แต่ว่าไม่ค่อยทำให้มันดี อาจจะ
ทำส่ง ๆ แต่ท่านเห็นว่าทำให้ดีขึ้นได้ก็ศึกษาค้นคว้า ทดลองทำไป
อย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง ก็ได้ความรู้ ของเล่นแต่ละอย่างที่ท่านทำ
และได้ความรู้ ส่วนงานที่ท่านทำแต่ละอย่างที่ท่านทำก็ได้ความเพลิดเพลิน
เพราะว่ามีฉันทะ ฉันทะ แปลว่า อยากรู้ ฉันทะ คือ ความอยากทำ
อยากรู้ ตรงข้ามกับ ตัณหา คือ ความอยากได้ คนส่วนใหญ่ทำเพราะ
อยากได้ อยากได้เงิน อยากได้รางวัล อยากได้คำชม แต่ท่านพุทธทาส
อยากได้ความรู้ และก็อยากทำให้มันดี เพราะฉะนั้นก็เลยศึกษาค้นคว้า
ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ พอดีขึ้นเรื่อย ๆ ก็เกิดความสุข ปิติสุขตั้งแต่ได้ทำ
ความสุขนี้เรียกว่าความเพลิน เหมือนกับทำเล่น ๆ คล้ายกับที่หลวงพ่อบ
เปลี่ยนท่านสอนศิษย์ทำเล่น ๆ แต่ทำจริง ๆ การภาวนาให้ทำเล่น ๆ
แต่ทำจริง ๆ

ท่านอาจารย์พุทธทาสเป็นคนที่ชอบศึกษาค้นคว้ามาก ใครพูด
อะไรก็ยังไม่เชื่อทันที เช่น ท่านเคยค้นคว้าด้วยตัวเองว่า การกิน
มังสวิรัต กินผักล้วน ๆ จะเป็นอย่างไร ตั้งแต่การกินผักธรรมดา ๆ
จนกระทั่งการกินผักที่มีการปรุงแล้ว คือ กินผักล้วน ๆ ผลไม้ล้วน ๆ
ไม่ต้องปรุง และก็ศึกษาจนกระทั่งเข้าใจว่ามีผลอย่างไร มีผลต่อกาย
มีผลต่อใจอย่างไร ทำให้ท่านรู้ว่าไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ มีประโยชน์ก็จริง
แต่ไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ ศึกษาว่าถ้าเราจะไม่หลับเลยหรือไม่นอนจะ
เป็นอย่างไร ท่านก็ทำจริง ศึกษาแม้กระทั่งว่าถ้านั่งภาวนาให้ยุ่งกั
ดโดยที่ไม่ปิดเลยจะเป็นยังไง สอนโมกข์เป็นที่ซึ่งยุ่งเยอะ แต่การที่
ให้ยุ่งกัโดยที่ไม่ปิด ไม่ทำอะไรกับมันต้องใช้ความอดทนมาก

ถ้าเป็นพวงโยศิโยแบบนี้เรียกว่า ทุกรกิริยา แต่ที่ท่านทำไม่ใช่ทุกรกิริยา
ไม่ทำเพราะปรารถนาความพ้นทุกข์ แต่ว่าเป็นการศึกษา พอรู้แล้วว่า
เป็นเป็นอย่างไรก็หยุด

ในหนังสือเล่าไว้เมื่อวัยสนธยา มีเรื่องราวการศึกษาค้นคว้า การ
ฝึกฝนตนและก็การทำงานเพื่อส่วนรวม เพื่อเผยแผ่คำสอนของพระ-
พุทธเจ้าให้กว้างขวางออกไป แต่ไม่ว่าท่านจะทุ่มเทอย่างไร ด้วยความ
จริงใจแค่ไหน ท่านก็พร้อมจะปล่อยวาง การปล่อยวางถือเป็นเรื่อง
สำคัญมาก ท่านบอกว่างานที่ทำ ถ้าจำเป็นต้องเลิก ทำไปมากมาย
เพียงใด ก็พร้อมจะเลิกได้ทันที เหมือนกับถ่มน้ำลาย พร้อมจะสละ
ทิ้งได้ ซึ่งเป็นการทำได้ยากสำหรับคนทั่วไป ลองนึกดูถ้าเราทุ่มเท
อะไรมาเป็น ๑๐ ปี ๒๐ ปี สวนโมกข์ก่อตั้งมา ๔๐ ปีแล้ว วันดีคืนดีอาจ
มีเหตุให้ต้องเลิกท่านก็เลิกได้เลยทันที ทั้ง ๆ ที่ทุ่มเทมา เป็นการ
สะท้อนว่าท่านทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง ทำเต็มที่ไมซีเรียสท่านเรียก
ว่าทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง คือทำเต็มที่แต่ว่าพร้อมจะปล่อยวาง
ปล่อยงานในงานนั้น และปล่อยวางหลายอย่าง ปล่อยวางจากความ
สำเร็จ

ท่านเคยเล่าถึงนักปราชญ์ชาวอินเดียซึ่งเป็นพราหมณ์และก็มี
ความสำคัญมากในการปฏิรูปศาสนาฮินดูในอินเดียเมื่อ ๑๕๐ ปีที่แล้ว
ชื่อ “สวามีวีเวกานันทะ” เคยได้รับเชิญให้ไปพูดในงานสภาศาสนาโลก
ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เมืองชิคาโก เมื่อเกือบ ๑๕๐ ปีที่แล้ว ท่าน
สวามีวีเวกานันทะพูดได้อย่างประทับใจ กลายเป็นดาวเด่นของงาน
คนยกย่อง ชื่นชม สรรเสริญ ยินตบมือให้ พอท่านสวามีวีเวกานันทะ
กลับไปที่พัก ท่านกลับร้องไห้ออกมา ที่ท่านร้องไห้ก็เพราะท่าน
เห็นว่าตัวเองผิดไปแล้วที่ไปเฟลิดเฟลิน ยินดี กับคนชื่นชม สรรเสริญ
ถ้าจะเปรียบกับสวามีวีเวกานันทะ ก็คือสิ่งที่ท่านพยายามทำ คือไม่
เฟลิดเฟลิน ยินดีกับความสำเร็จ ท่านถือว่าเป็นสิ่งเสื่อมทรามอย่าง
หนึ่ง ท่านใช้คำนี้ การเฟลิดเฟลิน ยินดีกับความสำเร็จ จะสำเร็จอย่าง
ไรก็ไม่ควรหลงไปยินดี ทำให้เต็มที่ แต่เมื่อพ้นจากความสำเร็จก็ต้อง
ปล่อยวาง ซึ่งจะว่าไปแล้วก็ตรงกับที่พระพุทธเจ้าสอนพระนันทิยะ
ผลแห่งความดีย่อมเป็นพิษกับผู้ไม่พิจารณา ทำให้หลงใหลและ
เกิดความประมาท ผลแห่งความดีก็เช่นความชื่นชม สรรเสริญ

ลากสักการะ เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ถ้าไม่พิจารณาหรือไม่มีสติก็เกิดความ
ยินดี ความหลงยินดีแล้วก็เกิดความประมาท เกิดความลืมหืมขึ้น ซึ่ง
ในที่สุดก็เกิดความทุกข์ตามมา ถือเป็นเรื่องของการปล่อยวางอย่าง
หนึ่งที่ท่านอาจารย์พุทธทาสให้ความสำคัญมาก คือเมื่อทำก็ทำเต็มที่
กักไม่ปล่อย ไม่ว่าจะเป็นของเล่นหรือว่าเป็นของจริง แต่พอทำเสร็จ
ก็ปล่อยวาง สำเร็จไม่สำเร็จยังไม่ว่า หรือสุดท้ายสิ่งที่มีเหตุต้อง
หยุด ต้องเลิกก็พร้อมจะวางได้ เหมือนที่ท่านใช้คำว่า ถ่มน้ำลาย
ท่านวางแม้กระทั่งนิพพาน จากคนที่ทำความพยายามเพื่อมุ่งนิพพาน
พอท่านปฏิบัติมาก ๆ เห็นความสำคัญของการปล่อยวาง แม้กระทั่ง
นิพพานท่านก็วาง

ในหนังสือเล่มนี้ท่านพูดตอนหนึ่งว่า เต๋ยวันนี้ไม่สนใจแล้วเรื่องการ
บรรลุถึงพระนิพพาน การเป็นพระอรหันต์ไม่อยู่ในความคิด แต่ว่าสิ่ง
สำคัญก็คืออยู่อย่างไรให้ไม่มีความทุกข์ ท่านให้ความสำคัญมากกว่า
นักปฏิบัติจำนวนมากจิตใจก็ปรารถนาพระนิพพานมาก อยากจะเป็น
พระอรหันต์ สำหรับท่านความคิดเช่นนี้คืออุปสรรค เป็นอุปสรรคใน
การพ้นทุกข์ เพราะยังมีความยึดมั่นถือมั่น ยังมีความปรารถนาจะ
เป็นนั่น เป็นนี่ แต่ท่านเห็นว่าแม้กระทั่งสิ่งนี้ก็ต้องวาง ไม่ใช่ทรัพย์สิน
เงินทอง ไม่ใช่ชื่อเสียง เกียรติยศที่ต้องวาง ไม่ใช่เพียงความสำเร็จเท่า
นั้นที่ต้องวาง แม้กระทั่งนิพพานก็ต้องวาง เพราะว่าสิ่งสำคัญกว่าก็คือ
ความสิ้นทุกข์ แค่อุอย่างไม่ทุกข์ก็พอแล้ว แต่ทำอย่างไรจะอยู่อย่าง
ไม่ทุกข์ ก็ต้องกลับมาถามตัวเองเหมือนกัน สอดคล้องกับที่อาจารย์
กำพล ทองบุญน่ม เคยพูดว่าการบรรลุธรรมเป็นคำพูดหรือเป็นแค่คำ
พูด การสิ้นทุกข์ต่างหากที่เป็นของจริง สิ่งนี้เตือนสตินักปฏิบัติได้ดี
นักปฏิบัติจำนวนมากก็ต่างอยากจะเป็นพระอริยบุคคล เป็นพระ
โสดาบัน บางทีก็อวดอ้างว่าตัวเองเป็นนั่น เป็นนี่ แต่นั่นไม่สำคัญเท่า
กับว่าเราจัดความทุกข์หมดไปหรือยัง อยากจะเป็นพระโสดาบัน
อยากจะเป็นพระอริยเจ้า แต่ว่ายังมีความทุกข์อยู่ก็ไม่ถูกต้อง อย่าไป
สนใจว่าจะเป็นอะไร แต่ทำให้ความสิ้นทุกข์หมดไปย่อมสำคัญกว่า
เรียกว่าเป็นการปล่อยวางจากสิ่งสูงสุดสู่สามัญ ละความเป็นพระอรหันต์
สิ่งสำคัญก็คืออยู่อย่างไรให้พ้นทุกข์ จะเรียกผลของการไม่มีทุกข์นั้นว่า
อะไร เรียกว่าอริยบุคคล เรียกว่าโลกุตตรมรรค ก็เป็นเรื่องที่เขาจะ

ว่ากันไปเอง นี่เป็นข้อเตือนใจของนักปฏิบัติธรรมว่า อย่าไปสนใจว่าจะเป็นนั่น เป็นนี่ แม้กระทั่งเป็นพระอรหันต์ สนใจแต่ว่าทำยังไงให้ ความทุกข์น้อยลงดีกว่า เขาจะจัดให้อยู่ขึ้นไหนก็เป็นเรื่องของเขา

อีกเล่มหนึ่งที่พูดในรายการเมื่อวานคือหนังสือ “เจ้าชายน้อย” เจ้าชายน้อยกับเล่าวัวเมื่อวัยสนธยา เรียกว่าตรงข้ามกัน เจ้าชายน้อย เล่มเล็ก เล่าวัวเมื่อวัยสนธยาเล่มใหญ่หนาสี่ห้าร้อยหน้า เนื้อหาก็มั้มนั่น ส่วนเจ้าชายน้อยเป็นเรื่องแต่ง แต่ว่าสาระสำคัญก็สอดคล้องกัน หนังสือเจ้าชายน้อยเน้นว่าสิ่งสำคัญเห็นได้ด้วยใจเท่านั้น ไม่สามารถจะ เห็นได้ด้วยตา อันนี้เป็นสิ่งที่ย้อนแย้ง ทวนกระแสความคิดของคน จำนวนมาก คนจำนวนมากโดยเฉพาะที่ได้รับอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์ ก็จะมองว่าความจริงก็คือสิ่งที่ซัง ดวง วัด เป็นตัวเลขได้ อะไรที่ซัง ดวง วัด มองไม่เห็นหรือจับต้องไม่ได้ก็ถือว่าไม่มีอยู่จริง เพราะฉะนั้น ก็เลยไม่ใช่สิ่งสำคัญ อย่างทุกวันนี้คนจะไปเน้นเรื่องเงินทอง เรื่องทรัพย์สินสมบัติ ดินรน แสงหา วิทยาศาสตร์ก็ส่งเสริมความคิดของคนแบบนี้ ว่า ของที่จับต้องได้ เห็นได้เท่านั้นที่จริง อะไรที่จับต้องไม่ได้ ไม่จริง ไม่มีอยู่จริง ทำให้มองข้ามเรื่องของคุณค่าทางจิตใจ เช่น ความรัก มิตรภาพ แม้กระทั่งความสุขใจ

หนังสือเรื่องเจ้าชายน้อยพยายามเน้นว่า สิ่ง que เห็นด้วยตายัง ไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุด เพราะตาเรามีข้อจำกัด ทำให้เราไม่สามารถจะเห็น สิ่ง que เลยกันไปจากภาพที่ปรากฏแก่สายตาได้ หนังสือเล่มนี้เน้นเรื่อง ความรัก เรื่องมิตรภาพ แต่ว่าก็สอดคล้องกับสิ่งที่ทอาจารย์พุทธทาส สอน นั่นก็คือสิ่งที่พุทธศาสนาเน้น คือคุณค่าหรือประโยชน์ไม่ได้มีแค่ สิ่งที่จับต้องได้ หลักธรรมเรื่องอรรถประโยชน์ในพุทธศาสนามี ๓ อย่าง อย่างแรกคือ ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ปัจจุบันหรือประโยชน์ ที่มองเห็นจับต้องได้ เช่น เงินทอง การงาน สุขภาพ ครอบครัว เป็น สิ่งใคร ๆ ก็รู้ว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่เว้ายังมีสิ่งที่ดีกว่านั้นคือ สัมปรายิกัตถ- ประโยชน์ที่บางทีก็แปลว่าประโยชน์ที่เลยกันปัจจุบัน หรือจะแปลว่า ประโยชน์ที่เลยกันจากตาเห็นก็คือคุณค่าทางจิตใจ ที่เรียกว่าธรรมะ ศรัทธา ศีล สัจจะ ปัญญา สติ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความค่า แต่ว่ามอง เห็นไม่ได้ด้วยตาแต่สัมผัสได้ด้วยใจ ความสุขที่ประเสริฐคือความสุข ที่สัมผัสได้ใจไม่ได้สัมผัสได้ด้วยตา ด้วยหู ด้วยกาย ความสุขจากการ

ดูหนัง ฟังเพลง กินอาหารอร่อยเป็นความสุขที่เห็นได้ด้วยตาสัมผัส
จับต้องได้ อยู่ในห้องแอร์เย็นสบาย นอนเบาะนุ่ม แต่มีความสุขที่
ลึกกว่านั้นคือความสุขทางใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยใจทั้งนั้น บางที
เราเห็นคนร่ำรวย มีเงินมีทอง มากมาย สิ่งที่เราเรียกว่าความสุขเพราะ
เห็นได้ด้วยตาเท่านั้น แต่เราไม่รู้หัวใจเขาเป็นอย่างไร เขาอาจจะ
รุ่มร้อน วิตกกังวลก็ได้ ส่วนคนที่ไม่มีทรัพย์สินสมบัติอะไรมาก มองด้วยตา
ก็รู้สึกว่าเขาน่าสงสาร เป็นชีวิตที่ต่ำต้อย แต่ถ้าเราเอาใจสัมผัสก็อาจ
พบว่าเขามีความสุข เป็นคนที่มีน้ำจิตน้ำใจ มีมิตรภาพ มีเพื่อน
อบอุ่น แม้ว่าสมบัติจะอึดอัด แต่ในใจก็รุ่มรวย รุ่มรวยด้วยความสุข

นี่คือสาระสำคัญของหนังสือเจ้าชายน้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่เจ้าชายน้อย
เรียนรู้จากสุนัขจิ้งจอก ซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของมิตรภาพ และก็
ทิ้งท้ายก่อนที่จะจากกันว่า เราจะเห็นอะไรได้ชัดเจนด้วยหัวใจไม่ใช่
ด้วยสายตา สิ่งสำคัญนี้สามารถจะเห็นได้ด้วยใจก็คือ การให้คุณค่าให้
ความสำคัญกับคุณค่าทางใจ และคุณค่าทางใจเกิดขึ้นได้ก็อาศัยธรรมะ
อาศัยการฝึกตนให้มีเมตตา มีกรุณา ทำให้คนไม่หมกมุ่นไปกับเรื่อง
ของเงินทองหรือแม้กระทั่งปากท้องเท่านั้น ทุกวันนี้คนก็สนใจแต่เรื่อง
ปากท้อง เรื่องเงินทอง สิ่งเหล่านั้นก็สำคัญอยู่ แต่ถ้าหากว่าไม่มีเวลา
ให้กับความสุขทางใจ ก็เท่ากับว่าขาดสิ่งสำคัญบางอย่างไปจากชีวิต
ในขณะที่ยังต้องดิ้นรนหาเงินหาทอง หรือต้องหาอาหารมาใส่ท้อง
ก็อย่าลืมว่าคุณค่าทางใจที่เราไม่ควรจะมองข้าม ซึ่งสามารถจะ
สัมผัสได้จากมิตรภาพ จากธรรมชาติ จากดอกไม้ จากดวงดาว
ดอกไม้ ดวงดาวก็เป็นสิ่งที่มีบทบาทเด่นมากในหนังสือเจ้าชายน้อย
ดอกไม้ ดวงดาว สิ่งนี้เป็นตัวแทนของคุณค่าทางใจที่มนุษย์เราไม่ควร
มองข้าม แต่สุดท้ายคุณค่าทางใจเรา ที่สุดก็อยู่ในใจเรา แม้ว่าอาจจะ
ไม่มีดอกไม้ ดวงดาว แต่ถ้าเราสัมผัสกับคุณค่าทางใจ หรือความสุข
ทางใจได้ ก็ยังมีชีวิตชีวา มีความเบิกบานได้ นี่คือสิ่งที่ธรรมะจะพา
เราเข้าถึงได้*

* ถอดเสียงจาก Facebook live รายการหนังสือกันกุฏิ โดย หอจดหมายเหตุพุทธทาส
อินทปญโญ

ชาวบ้าน - ชาววัด.

อันชาวบ้าน ทำงาหม เพื่อคุมเกียรติน์
 สืบเกิดความสุข ถึงเจริญคนสิ้นเสีย
 ส่วนชาววัด มั่งขวัญ ไม่ทำเสีย :
 มีให้เกียรติน์ เกียรติน์คน มั่งงามธรรม;
 สืบเกิดมั่ง เจริญวัด วัดชาวบ้าน
 ด้วย "เงิน" "ทอง" "อัญญา" หรือ "อิมมณ" ?
 ส่วนเจริญวัด ชาววัด, วัดก็งาม
 ทั่วเขาทั่ว ทั่วไร่ทั่วได้ ทั่วไร่นา;
 อันชาววัด สืบสืบ มั่งงามเกียรติน์
 มั่งมั่งเกสรัด แสงกล คนขอแกล
 ทั้งชาวบ้าน เกียรติน์คน งามเขื่อนไข
 ก็มิแต่ ทนทน นม่น นมดงไข;
 สืบพอให้ ชาวบ้าน มีนชาวบ้าน
 ธรรม ธรรม เกียรติน์คน งามวิสัย
 ทั่วชาววัด เป็นชาววัด ขจัดไกล
 เพื่อพ้นภัย เกียรติน์-คน งามนิกาย ๙.

๑๗/๖

เดินกายไปตามใจ: กายและใจพากันและกันกลับบ้าน (ตอนที่ ๒)

พระมหานรินทร์ นรินโท

๑๓ มกราคม ได้เวลาออกเดินทาง

วันที่ ๑๓ มกราคม ปี ๒๕๕๗ ถือว่าเป็นวันที่ชีวิตได้ตัดสินใจทำในสิ่งที่มีความสุขที่สุดที่ได้ทำ ยิ่งใหญ่ที่สุดในเหตุการณ์ของชีวิต และกลายมาเป็นความทรงจำที่ประทับใจที่สุดของชีวิต

ท่านที่ได้อ่านตอนที่แล้วก็จะรู้ว่า วันที่ ๑๓ มกราคมเป็นวันเกิดของข้าพเจ้า และเป็นวันออกเดินทางวันแรก ข้าพเจ้ากำหนดเอาวันเกิดเป็นวันออกเดินทาง ก็เพื่อให้จดจำง่ายส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็อย่างที่ทุกท่านรู้สึกได้ คือวันเกิดเป็นวันที่เราท่านรู้สึกได้ตามสัญญาชาตญาณว่า เป็นวันสำคัญของชีวิตที่มันสำคัญคือเราโชคดีได้เกิดมานั่นเอง เพราะมีวันที่เราได้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นนี้เอง จึงทำให้เราต้องมีวันอื่นๆซึ่งทำให้เราได้เรียนรู้ สัมผัส พบเจออะไรต่างๆนานาในชีวิต จึงเป็นเหตุผลหลักที่กำหนดเอาวันนี้เป็นวันออกเดินทาง เพราะเป็นวันที่รู้สึกว่าได้ทำในสิ่งที่สำคัญเป็นพิเศษของชีวิต อันเป็นความปรารถนามานานและเป็นความตั้งใจที่จะทำให้ได้

ก่อนวันออกเดินทาง ก็ได้มีการแจ้งให้ท่านอาจารย์อุปัชฌาย์ที่บวชเณรให้และโยมแม่ที่นครพนมได้รับทราบ โยมแม่ตกใจและเป็นห่วงมาก ถึงกับร้องไห้และบอกห้ามไม่ให้ทำ แต่ก็ได้อธิบายให้ท่านเข้าใจและอนุญาตในที่สุด

นอกจากแจ้งข่าวแล้ว ก็ต้องมีการเตรียมตัวเตรียมความพร้อมในส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีเวลาค่อนข้างน้อย คือมีเวลาแค่อาทิตย์กว่า ๆ เท่านั้นเอง ในส่วนเตรียมตัวคือเตรียมร่างกายนั้น ก็ถือเอาการเดินทางบิณฑบาตเป็นการฝึกเดิน และมีเวลาประมาณ ๓-๔ วันในการฝึกเดินสวมรองเท้าแตะตราดาวเทียมซึ่งได้เลือกให้เป็นผู้ช่วยในการเดินทางด้วยกิตติศัพท์ว่าทนทาน

ข่าวของอื่นๆที่จำเป็น ก็ได้รับการช่วยจัดหาจากโยมดร.ดิเรก อินทร์จัน และโยมรัชนี ดียิ่ง เป็นหลัก นอกนั้นก็ยังมีน้องชายช่วยจัดหาหลอดที่พบได้ โยมป้าปู้ (แม่ครัวค่ายคุณธรรม) ช่วยจัดหากระดิกน้ำพลาสติกเพื่อให้เบาพร้อมตัดเย็บถุงผ้าเพื่อบรรจุและสะพายได้ และโยมอักษนิช ศรีดารัตน์ พร้อมภรรยาอาจารย์ดร.พิกุล ศรีดารัตน์มาให้กำลังใจก่อนวันเดินทางพร้อมถวายยาสีฟันพิเศษยี่ห้อแอมเวย์เพื่อให้ใช้ได้นานและไม่เพิ่มน้ำหนักด้วย

ก่อนเดินทางก็ได้ให้โยมพาไปสำรวจเส้นทางไปลำพูนในช่วงที่เลียบและแม่น้ำปิงจนถึงสะพานที่จะข้ามไปลำพูนก่อน เพื่อให้ได้รู้เส้นทาง เพราะมีความตั้งใจว่าจะเดินหลบร้อนหลบจราจรในเส้นทางนั้น

การเดินทางในที่นี้เริ่มจากค่ายคุณธรรม วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คำนวณคร่าว ๆ และตั้งใจไว้ว่า จะออกเดินทางให้ไฉไลหลังฉันเช้า เพื่อให้ไปถึงบ้านแม่สารป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน อันเป็นจุดหมายซึ่งมีระยะทางราว ๆ ๓๐ กว่ากิโลเมตรในวันแรกนี้ แต่เหตุการณ์ก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้น คือไม่ได้ออกไฉไล เพราะอาจารย์ ดร.ประสาน เล้าอรุณ ซึ่งเคยรู้จักมักคุ้นกันตอนไปเรียนที่มหาวิทยาลัยไมซอร์ที่อินเดีย ได้โทรมาบอกว่าอยากมาพบและอยากมาส่ง จึงทำให้ต้องรอ และก็ไปไม่ถึงจุดหมายที่ลำพูน เพราะเหตุปัจจัยไม่ถึงพร้อม

กว่าจะได้ออกเดินทางจริงๆ ก็ปาเข้าไปเกือบ ๑๑ โมง หลังจากอาจารย์ ดร.ประสานกลับไป ก็เตรียมตัวออกเดินทาง กราบลาพระและรูปหลวงพ่อบ้าง (พ่อบ้างเกิดเกล้า) ที่กุฏิ ท่องมนต์ที่เชื่อถือ ขอพร ขอกำลังใจ สะพายถุงบาตรข้างหนึ่ง กลดและกระดิกน้ำอีกข้างหนึ่ง ไหว้กันข้างหลังให้น้ำหนักพอสมควร

แล้วก็ออกเดินทางจากค่ายคุณธรรมมา แม้จะสายและเหนื่อยหูกบ้าง แต่ก็ก้าว
เดินออกมาและก้าวเดินไปด้วยหัวใจที่มุ่งมั่น

ข้อความข้างหน้านี้เป็นบันทึกประจำวันที่ได้เขียนไว้ในวันแรก ๆ ของ
การเดินทาง เป็นอารมณ์และความคิดสดๆ มีเรื่องราวสอดคล้องกับการเกริ่น
นำเพิ่มเติมและเปิดเรื่อง และมีบางส่วนที่พอจะเป็นข้อชวนคิด จึงขอเอามา
ลงประกอบให้ได้อ่านกัน

๑๓ มี.ค. ๒๕๕๗

วันนี้วันเกิด เกิดมาแล้ว ๔๐ ปีเต็ม รู้สึกว่าหมดชีวิตไปครึ่งหนึ่งแล้ว
(ถ้าโชคดีอายุ ๘๐ ปี กับเขาบ้าง) วันเกิด เกิดการเดินทาง เกิดเป็นสิ่งใหม่
ในชีวิต ในวันแห่งปีใหม่ ในวันเกิด การเดินทางเริ่มต้นแบบขรุขระจนสายจน
รู้สึกไม่ดีนิด ๆ แต่ก็ก้าวออกจากวัดมาด้วยใจที่มุ่งมั่น เสียดยว่า ไม่ค่อย
สดชื่นนัก เพราะนอนตึกตื่นเช้า

ออกมาสาย ๑๐ โมง ๔๕ นาที ร้อนจนได้ แต่ก็ก้าวไปทำท่ายแสงแดด
เดินเลียบถนนคันคลองชลฯ พบคนใจดี ๒ คน คนหนึ่งนิมนต์เข้าไปร้านจะ
ถวายเพล แต่ก็ปฏิเสธไป เพราะเพิ่งเดินออกมาได้ไม่นานและจะฉันทมือเดียว
ได้แต่ขอบคุณอนุโมทนา คนสองเป็นลุงขับรถบิ๊กอัฟ จอดถามและนิมนต์
ขึ้นรถ ก็ได้แต่อนุโมทนาขอบคุณ แจ้งว่าต้องการเดิน จากนั้นไม่นาน รองเท้า
ก็เริ่มกัดริมเท้าด้านซ้ายใน จนต้องถอด รองเท้าเดินช่วงหนึ่ง ลักพักใหญ่ ๆ
ตรงอื่นก็ตามมา ต้องพักพยาบาลกัน ๒ รอบเล็ก ๑ รอบใหญ่

สู่มาท่ามกลางแดดเพียงถึงป้าย ๒ โมงกว่า ๆ ก็รู้สึกว่า ไม่ไหวต้องพัก
รู้สึกจะมีไข้นิดๆ เดินมาถึงวัดวังสิงห์คำ จึงตัดสินใจหยุดพัก สำนวณก็พบว่า
“ยางแตก” นอนพัก/กวาดลานวัด/สร่งน้ำ/ฉันทน้ำปานะ/ทำวัตรเย็น-สมาธิ/
เขียนบันทึก

๑๔ พ.ค. ๒๕๕๗

วันที่สองของการเดินทาง ดีนีสี่นิดๆ ทำวัตรเช้า ทำสมาธิ สว่างก็เก็บของออกเดินบิณฑบาตพร้อมกับเดินทาง มีความคิดอยู่บ้างว่า จะมีคนใส่บาตรเพียงพอไหมหนอ เพราะน่าจะเป็นทางที่พระไม่ไปบิณฑบาต ปรากฏว่า ผิดคลาด มีคนใจบุญใส่จนเกินนั้น จนต้องเก็บบาตรเดิน ตำนานตัวเองบ้างว่า ไม่ควรมีความคิดอย่างนี้ คล้าย ๆ ว่ากลัวอดมากไป ได้ข้อคิดว่าเรื่องปากท้องเรื่องใหญ่ก็มีความเป็นเช่นนั้นเยอะเลย และที่ใดมีวัฒนธรรมการให้ ที่นั่นนักบวชอยู่ได้

เดินมาแฉะฉ่นเข้าที่วัดหนองบ่อ (อะไรอย่างนั้น) เจอเจ้าอาวาสที่ท่านเคยเดินธุดงค์ ก็ได้สนทนาและได้ข้อคิดบางประการ อาการเจ็บทั้งเท้าและแข้งมีมากขึ้น ถ้าเป็นเดินมาถึงป่าหรือเย็นๆ คงได้พัก แต่นี่ยังเข้าเลยต้องเดินต่อเท้าและเส้นเอ็นที่แข้งมีอาการมากขึ้น เดินไปพร้อม ๆ กับพิจารณาที่หยุดพักก็มาถูกนิมนต์ให้รับน้ำปานะที่ร้านแห่งหนึ่ง โยมผู้ชายเป็นคนหนองบัวลำภู ได้ข้อมูลระยะทางจากโยมบ้าง พัก-หวด สักพักก็เดินต่อ มีลูกคนหนึ่ง จอดรถถามและนิมนต์ขึ้นรถ ก็ปฏิเสธและเดินต่อ ต้องมาพักที่วัดนาคนิมิตร ที่นี้ทำให้คิดถึงการปฏิรูปวัดและความเป็นอยู่ของพระ สักพักจึงต้องเดินต่อจริง ๆ คิดอยากจะพักแล้ว เพราะดูว่าถ้าเดินต่อ จะเป็นการหักโหม แต่เพราะสถานที่ไม่เอื้อ เลยกัดฟันเดินต่อ โดยสวมถุงเท้าเพื่อกันการกัดทับ เดินมาท่ามกลางแดดร้อนจนถึงเมืองลำพูน

ถึงวัดพระธาตุหริภุญชัยราว ๆ ป่ายสองโมงกว่า ๆ พักสักนิดก่อนไปนมัสการพระธาตุฯ แล้วก็มาแฉะร้านป่าเพชร เจอแต่หลานแก เลยเดินทางต่อมาบ้านแม่สารป่าแดดอันเป็นเป้าหมาย ถึงบ้านป่าปู้(แม่ครัวค่ายคุณธรรม) ราว ๆ เกือบสี่โมงเย็น ที่นี้ที่คนคุ้นเคยกัน เลยได้รับการต้อนรับและการจัดหาอาหารและวิธีการบรรเทาอาการเจ็บเป็นอย่างดีมาก แชะเท้าในน้ำเย็น น้ำอุ่น เจาะน้ำออกจากเท้าที่ฟอง ใส่ยา พักพุดคุยกัน แล้วจึงรู้ว่าจะต้องพักที่นี้หลายวัน จนกว่าอาการเจ็บจะหาย

เดินวันนี้ เรียกว่าเป็นการฝึกเดิน เป็นการเดินแบบบดเท้ามา เลยอาการแสบมาก ๆ เหตุเพราะต้องการให้ถึงจุดหมายที่พักให้ได้แล้วก็ได้พักหลายวัน

ตอนแรกจะไปพักป่าช้า แต่เพราะปัญหาเรื่องน้ำและพวกป่า ๆ เขาไม่เห็นด้วย เลยได้มาพักบ้านสวนใกล้ป่าช้าของน้องชายของป้าปู้ (พี่ป๊อก) แทน โดยต้องให้พี่บุญมาส่ง เพราะเดินไม่ได้แล้ว ได้เรียนรู้ว่า ควรจะฟังเสียงเรียกร้องของกายบ้าง และหากใจสู้ แม้กายเจ็บ มันก็เดินต่อไปได้ (แต่ไม่น่าจะดี) ทำไงหละทีนี้ แค่สองวัน ยางแตก ยางรั่วกันเสียแล้ว ขอพักก่อนแล้วกัน

๑๕ ม.ค. ๒๕๕๗

นอนหนาวบ้าง ตื่นตี ๔ ครึ่ง ทำวัตรเช้า-สมาธิ แล้วก็ไม่มีอะไรมากไปกว่าดูแลอาการเจ็บ ปา ๆ ยายและคนนั้นคนนี้แวะมาเยี่ยมเป็นระยะ เข้าจนขณะนี้ อาการเจ็บก็ดีขึ้นมาก อีกวันสองวัน อาจเดินต่อไปได้ ขอให้เป็นอย่างนั้นเถิด

๑๖ ม.ค. ๒๕๕๗

ตื่นนอน ทำวัตรเช้า ทำสมาธิ และฉันตามปกติ แต่ตอนเย็น ได้เดินไปเยี่ยมสุสานบ้านแม่สารป่าแดด เดินสำรวจและเจริญมรณานุสติอยู่จนพระอาทิตย์ตก จึงเดินกลับที่พัก ได้พิจารณาเรื่องชีวิตและความตายได้เป็นอย่างดี คิดไว้ว่าพรุ่งนี้อาจจะมานอนดู เดินพิจารณาชีวิตและความตายในป่าช้า มันก็ได้ความรู้สึกละให้ความคิดดีดีมาก แม้พระอาทิตย์กำลังจะตกดิน ก็เอามาเป็นอารมณ์พิจารณาได้ว่า ชีวิตของเราและหลาย ๆ คนที่กำลังจะลาลับตกลงไปในไม่ช้านี้เช่นกัน

อีกประการคือ มีกระดูกที่ยังไม่ได้เก็บอยู่ในเมรุกลางแจ้ง ก็ไปพิจารณา ดูว่า กระดูกข้างนอกกับกระดูกข้างในเรา มันก็ไม่ต่างกัน วันหนึ่งชีวิตของเรา เขาก็จะเอามาทิ้งเช่นนี้ กระดูกก็คงกองอยู่อย่างนี้ ละแวกใกล้เคียงก็มองเห็นบ้านเรือน นา สวน ที่มนุษย์เรามาสร้างมาครอบครองอย่างมัวเมาว่า นี่บ้านเรา สวนเรา นาเรา น้อยนักจะคิดได้ว่า เราแค่มาเยือนและหยิบยืมของบนโลกใบนี้ชั่วคราวเท่านั้น ไม่นานนัก เราและของเราก็จะไม่มี คนเราควรจะคิดและถามตัวเองว่า “มีอะไรบ้างที่เป็นของเรา” โปรดติดตามตอนต่อไป

การสอบครั้งสำคัญของชีวิต

พระอาจารย์อริบ อธิปัญโญ

ในชีวิตของคนเราคงต้องเคยผ่านการสอบตั้งแต่สมัยเราเรียนหนังสือ หรือการสอบอื่น ๆ ที่ถูกมอบหมายให้ในช่วงเวลาต่างกรรมต่างวาระหรือต่างวัย ไม่ว่าจะเป็นการสอบภาคสนามหรือการสอบภาคทฤษฎีก็ตาม การสอบเหล่านั้นก็มักจะเป็นเพียงเรื่องของการทดสอบภูมิความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานและการศึกษา โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นการสอบที่สามารถลองผิดลองถูกได้ หรือมีเวลาที่จะแก้ไขพัฒนาสามารถลงสนามสอบใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่าได้ แต่มีการสอบอันหนึ่งซึ่งเป็นการสอบที่สำคัญที่สุดของการสอบทั้งหลายในชีวิต เป็นการสอบจริงที่ไม่สามารถกลับมาแก้ไขหรือทำซ้ำได้เพราะมีเวลาจำกัดและสอบได้เพียงครั้งเดียวในอัตภาพหนึ่ง อีกทั้งมักไม่บอกกาลเวลาที่แน่นอนให้เราทราบล่วงหน้าได้ว่าจะต้องสอบเวลาไหน แต่ที่แน่ ๆ คือทุกคนต้องลงมือสอบครั้งนี้ไม่ว่าคุณจะเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม นั่นคือการสอบครั้งสุดท้ายในวันเวลาที่จะหมดลมหายใจแล้วต้องจากโลกนี้ไป

และหากจะถามว่าสิ่งใดหรืออะไรคือหัวใจสำคัญที่ต้องเรียนรู้เพื่อเผชิญกับการสอบครั้งสุดท้ายของชีวิตสิ่งนั้นก็คือการเตรียมตัวให้ดีที่สุดก่อนสอบจริง

ผู้เขียนเองได้มีประสบการณ์ในการช่วยเหลือ แต่บุคคลที่ใกล้ชิด
การทำการสอบครั้งสุดท้ายหลายเคส แต่ละเคสก็มีความแตกต่างกัน ทั้ง
เรื่องการเตรียมพร้อมในการยอมรับ หรือเข้าใจวาระสุดท้ายของชีวิต รวมถึง
ความแตกต่างด้านปัจจัยแวดล้อมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบุคคลและ
ความกังวลต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ยังผูกพันยึดถือ ซึ่งล้วนมีความแตกต่างกัน
ตามบริบทของแต่ละคน แต่สิ่งเดียวกันที่ผู้เขียนนำมาใช้ในทุกเคสที่ได้มี
โอกาสช่วยคือ แนวทางตามหลักพุทธธรรม แม้อุบายวิธีอาจมีความเหมือน
หรือแตกต่างกันไปบ้างตามสถานการณ์ แต่ก็ถูกยึดโยงด้วยกุศโลบายใน
การโน้มน้าวจิตใจของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางแห่งกุศลทั้งสิ้น

ดังเช่นกรณีศึกษาในสมัยพุทธกาล ที่มีปรากฏในพระสูตรต่าง ๆ ซึ่ง
ผู้เขียนจะนำมาเป็นตัวอย่างบางส่วนพอสังเขปในพระสูตรนั้น

พระสารีบุตรนำทางก่อนตายให้ชนัญชานิพราหณ์สหายเก่า...
ท่านพระสารีบุตรนั่งแล้ว ถือบาตรและจีวร เข้าไปยังนิเวศน์ของชนัญชานิ
พราหณ์ แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย ได้ถามชนัญชานิพราหณ์ว่า

"ดูกรชนัญชานิ ท่านยังพอทนได้หรือ พอจะยังชีวิตให้เป็นไปได้หรือ
ทุกขเวทนา ค่อยถอยลงไม่เจริญขึ้นหรือ อาการปรากฏค่อยคลายไม่ทวีขึ้น
หรือ?"

ชนัญชานิพราหณ์กราบเรียนว่า

"ข้าแต่ท่านพระสารีบุตร ข้าพเจ้าทนไม่ไหว จะยังชีวิตให้เป็นไปไม่ได้
ทุกขเวทนาของข้าพเจ้ากล้ำนัก เจริญขึ้นไม่ถอยเลย ปรากฏอาการทวี
ยิ่งขึ้น ไม่ลดถอย ข้าแต่ท่านพระสารีบุตรผู้เจริญ เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลัง
เอาเหล็กแหลมคมกดศีรษะ ฉันทใด ข้าพเจ้าก็ฉันทนั้นแล ลมเสียดแทงศีรษะ
กล้ำนัก เปรียบเหมือนบุรุษมีกำลังเอาเส้นเชือกที่เขม็งมัดรัดศีรษะฉันทใด
เวทนาในศีรษะของข้าพเจ้าก็เหลือทนฉันทนั้น...เปรียบเหมือนนายโคฆาต
หรือลูกมือนายโคฆาตคนขยัน เอามีดสำหรับเชือดเนื้อโคอันคมมาเชือด
ท้องฉันทใด ข้าพเจ้าก็ฉันทนั้น ลมเสียดท้องกล้ำนัก...เปรียบเหมือนบุรุษ
มีกำลังสองคน ช่วยกันจับบุรุษมีกำลังน้อยกว่าคนละแขน รมอย่างไว้

ที่หลุมถ่านเพลิง ฉันใด ในกายของข้าพเจ้าก็ร้อนเหมือนกัน ฉะนั้น
ข้าพเจ้าทนไม่ไหว จะยังชีวิตให้เป็นไปไม่ได้ ทุกขเวทนาของข้าพเจ้า
กลั่นแค้น ทวีขึ้นไม่ถอยเลย ปรากฏอาการทวีขึ้น ไม่ลดถอย..."

พระสารีบุตรถาม...

"ดูก่อนธัญชานี ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน นรกกัปกำเนิด
สัตว์ดิรัจฉาน ไฉนจะดีกว่ากัน?"

ธ. กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานดีกว่านรก ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูก่อนธัญชานี ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน กำเนิดสัตว์
ดิรัจฉานกับปิตติวิสัย ไฉนจะดีกว่ากัน?

ธ. ปิตติวิสัยดีกว่ากำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูก่อนธัญชานี ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน ปิตติวิสัยกับ
มนุษย์ ไฉนจะดีกว่ากัน?

ธ. มนุษย์ดีกว่าปิตติวิสัย ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูก่อนธัญชานี ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน มนุษย์กับเทวดา
ชั้นจาตุมหาราช ไฉนจะดีกว่ากัน?

ธ. เทวดาชั้นจาตุมหาราชดีกว่ามนุษย์ ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูก่อนธัญชานี ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน เทวดาชั้นจาตุม
หาราชกับเทวดาชั้นดาวดึงส์ ไฉนจะดีกว่ากัน?

ธ. เทวดาชั้นดาวดึงส์ดีกว่าเทวดาชั้นจาตุมหาราช
ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูก่อนธัญชานี ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน เทวดาชั้นดาว
ดึงส์กับเทวดาชั้นยามา ไฉนจะดีกว่ากัน?

ธ. เทวดาชั้นยามาดีกว่าเทวดาชั้นดาวดึงส์ ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูก่อนธัญชานี ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน

เทวดาชั้นยามากับเทวดาชั้นดุสิต ไหนจะดีกว่ากัน?

ธ. เทวดาชั้นดุสิตดีกว่าเทวดาชั้นยามา ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูกรธัญญานิ ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน เทวดาชั้นดุสิตกับเทวดาชั้นนิมมานรดี ไหนจะดีกว่ากัน?

ธ. เทวดาชั้นนิมมานรดีดีกว่าเทวดาชั้นดุสิต ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูกรธัญญานิ ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน เทวดาชั้นนิมมานรดีกับเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตตี ไหนจะดีกว่ากัน?

ธ. เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตตีดีกว่าเทวดาชั้นนิมมานรดี ท่านพระสารีบุตร.

สา. ดูกรธัญญานิ ท่านจะเข้าใจความข้อนั้นเป็นไฉน เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตตีกับพรหมโลก ไหนจะดีกว่ากัน?

ธ. ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า พรหมโลก ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า พรหมโลก หรือ?"

ครั้งนั้น ท่านพระสารีบุตรมีความดำริว่า พราหมณ์เหล่านี้ น้อมใจไปในพรหมโลก ถ้ากระไร เราพึงแสดงทางเพื่อความเป็นสหายกับพรหมแก่ธัญญานิพราหมณ์เถิด ดังนี้ แล้วจึงกล่าวว่า

"ดูกรธัญญานิ เราจักแสดงทางเพื่อความเป็นสหายกับพรหม ท่านจงฟัง จงตั้งใจให้ดี เราจักกล่าว."

ธัญญานิพราหมณ์รับคำท่านพระสารีบุตรแล้ว ท่านพระสารีบุตรได้กล่าวว่า

"ดูก่อนธัญญานิ ก็ทางเพื่อความเป็นสหายกับพรหมเป็นไฉน ดูกรธัญญานิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีใจประกอบด้วยเมตตา แผ่ไปสู่ทิศหนึ่ง อยู่ ทิศที่ ๒ ทิศที่ ๓ ทิศที่ ๔ ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวางแผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ทุกเหล่า เพื่อประโยชน์แก่สัตว์ทั่วหน้า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจอันประกอบด้วยเมตตาอันไพบุลย์ เป็นมหัคคตะ

หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นทางเพื่อความ
เป็นสหayaกับพรหม (แผ่กรุณา มุทิตา อุเบกขา ก็มีเนื้อหาตามนัย
เดียวกันกับเมตตา)..."

ครั้งนั้นแล ท่านพระสารีบุตรได้ประดิษฐานธัญยานิพราหณ์ไว้ใน
พรหมโลกชั้นต่ำ ในเมื่อยังมีกิจที่จะพึงทำให้ยิ่งขึ้นได้ แล้วลุกจากอาสนะ
หลีกไป เมื่อพระสารีบุตรหลีกไปไม่นาน ธัญยานิพราหณ์ทำการละแล้ว
ไปบังเกิดยังพรหมโลก... (หาอ่านเนื้อหาเต็มได้ใน ธัญยานิสุต
พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๓ มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์)

และอีกตัวอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนจะยกนำมานำเสนอเป็นกรณีศึกษา คือ
กรณีของพระเจ้ามหานามะ

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตกรุงกบิลพัสดุ์
แคว้นสักกะ ครั้งนั้น เจ้าศากยะพระนามว่ามหานามะเสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้
มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบ
ทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ กรุงกบิลพัสดุ์นี้ มั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ มีประชากร
มาก มีถนนคับแคบ หม่อมฉันนั่งไกล่พระผู้มีพระภาคหรือภิกษุทั้งหลายผู้
เป็นที่เจริญใจ เวลาเย็น เข้าไปยังกรุงกบิลพัสดุ์ พบเห็นช้างบ้าง ม้าบ้าง
รถบ้าง เกวียนบ้าง ผู้คนบ้าง ที่พลุกพล่าน ขวักไขว่ สมัยนั้น หม่อมฉันลืมน
สติปรารภพระผู้มีพระภาค พระธรรม และ พระสงฆ์ หม่อมฉันคิดว่า หากเรา
พึงถึงแก่กรรมในเวลานี้ คติของเราจะ เป็นอย่างไร อภิสัมปรายภพ
จะเป็นอย่างไร”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“อย่าทรงกลัวเลย มหาบพิตร อย่าทรงกลัวเลยมหาบพิตร การสวรรคต
ของพระองค์จักไม่เลวทราม กาลกิจาก็จักไม่เลวทราม มหาบพิตร อริย-
สาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการย่อมโน้มไปสู่นิพพาน โน้มไปสู่
นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน ธรรม ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ อริยสาวก
ในธรรมวินัยนี้

๑. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าว่า
‘แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ฯลฯ เป็นศาสดาของเทวดา
และมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค’

๒. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ฯลฯ

๓. ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ ฯลฯ

๔. ประกอบด้วยศีลที่พระอริยะชอบใจ ไม่ขาด ฯลฯ เป็นไปเพื่อสมาธิ

มหาบพิตร เปรียบเหมือนต้นไม้ที่โน้มไปทางทิศปรายจีน โน้มไปทาง
ทิศปรายจีน โอนไปทางทิศปรายจีน ต้นไม้นั้นเมื่อถูกตัดโคนจะล้มไปทาง
ไหน” “จะล้มไปทางที่ต้นไม้โน้มไป โน้มไป โอนไป พระพุทธเจ้าข้า”
“มหาบพิตร อุปมานี้ฉันใด อุปไมยก็ฉันนั้นเหมือนกัน อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการนี้ย่อมโน้มไปสู่निพพาน โน้มไปสู่निพพาน โอนไปสู่
นิพพาน” (เนื้อหาจาก ทุติยมหานามสูตร พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๙
สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค)

จากกรณีศึกษาสองตัวอย่างจากพระสูตร แสดงให้เห็นได้ชัดว่า การมี
ผู้นำทางหรือช่วยโน้มน้าวสภาพจิตใจให้เป็นไปในทิศทางแห่งกุศลเป็น
โอกาสที่สำคัญ แต่เราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าเราจะได้รับโอกาสเช่นนั้น
จากบุคคลและเวลาที่เหมาะสมพอดี ถ้าคำตอบในใจเราออกมาว่า...
ไม่แน่ใจ ไม่แน่นอน ไม่ง่ายที่จะเป็นไปได้...คำถามต่อไปคือแล้วใครคือผู้ที่
เหมาะสมที่สุดที่จะอยู่ด้วยกันกับเราในเวลานั้นซึ่งต้องมาถึงอย่างแน่นอน
และคำตอบก็คือ ตัวเราเอง คือบุคคลที่แน่นอนที่สุดที่จะอยู่ในช่วงลมหายใจ
สุดท้ายของชีวิต และเป็นผู้เดียวที่จะต้องทำการสอบครั้งสำคัญที่สุดนี้
ด้วยตนเอง

เมื่อความจริงเป็นเช่นนั้น การเตรียมตัวฝึกตนไว้มาก่อนจึงเป็นการบ้าน
ที่สำคัญ เพราะสิ่งเหล่านี้ต้องใช้การบ่มเพาะ ชัดเกลา ฝึกหัดทั้งพฤติกรรม
ทางกาย วาจา และการอบรมทางใจอย่างมีสติปัญญา เพื่อสร้างเหตุแห่ง
สัมมาทิฐิ อย่างมีวินัยด้วยความสม่ำเสมอ ฝึกวางใจอย่างถูกต้อง ดำรง
ตนอยู่ในกุศลธรรม หมั่นให้ทาน รักษาศีล เจริญสติตั้งแต่ยังมี ลมหายใจ

และการอบรมฝึกหัดขัดเกลادنเช่นนี้ มิได้แปลกแยกต่อการใช้ชีวิต ปกติและมีได้ขัดแย้งหรือทำลายเวลาอันมีค่าของทุกคนไปเลยแม้แต่น้อย เพราะการเตรียมตัวสอบครั้งสุดท้ายอาจเป็นการบ้านที่ต้องทำทั้งชีวิต ดังนั้นการใช้ชีวิตให้ถูกต้องตรงทางจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมตัว สอบครั้งสุดท้าย เหมือนดังวาตะของอาจารย์เซ็นผู้หนึ่งกล่าวตอบคำถามที่ว่า “ทำอย่างไรจึงจะตายไป” อาจารย์เซ็นตอบ “ถ้าอยากตายเป็นก็ให้ใช้ชีวิตให้เป็น” แล้วอย่างไรเรียกว่าใช้ชีวิตเป็น... อาจารย์เซ็นตอบ “ก็ตายให้เป็น นั่นแหละคือใช้ชีวิตเป็น...”

แล้วเราท่านทั้งหลายพร้อมหรือยังกับการสอบครั้งสำคัญของชีวิต? ...ถ้าคำตอบคือ “ยังไม่พร้อม” ก็คงต้องทิ้งคำถามไว้ให้ตอบกันเอาต่อว่า “แล้วเราพร้อมหรือยังที่จะเริ่มเตรียมตัวจริงๆ ก่อนที่การสอบครั้งสำคัญ นั้นจะมาถึงแบบไม่มีโอกาสแก้ตัว?”

ຈົນຕະປະຈະຍະ

ພະທະທາລາກະ

หนังสือ "อิทัปปัจจยตา" ในฐานะคู่มือการทำความเข้าใจ วิวัฒนาการทุกแขนงแห่งชีวิต

อุฏฐานรโต ภิกขุ

ก่อนจะพูดถึงเนื้อตัวหนังสือผู้เขียนขอเล่าที่มาที่ไปของการเดินทางก่อนจะได้มาเจอกัน หลังสอบวิชาสุดท้ายของภาคเรียนฤดูร้อนปี ๒๕๔๗ ผู้เขียนกับเพื่อนสนิทได้แพคกระเป๋าออกเดินทางตามวิถีแห่ง Back-packer ขึ้นรถไฟไปสวนโมกข์ฯ ตามความใฝ่ฝันที่อยากลงไปดู ไปชมสถานที่ที่ท่านพุทธทาสนักเขียนในดวงใจ เคยใช้ชีวิต ไม่น่าเชื่อว่าการเดินทางวันนั้นเป็นเหตุให้มีเรื่องมาเล่าวันนี้

บรรยากาศในสวนโมกข์ช่างแปลกกว่าวัดที่เคยเจอทั่วไป มีป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ น่าประหลาดใจวัดป่าแห่งนี้มีห้องสมุดที่เต็มไปด้วยหนังสือธรรมะน่าอ่านมากมาย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่สำคัญห้องสมุดมีรูปทรงเป็นเรือเดินสมุทร โอ้...ช่อนปริศนาข้อคิด ชวนให้นึกถึงหนัง The Da vinci Code ไปกันต่อที่สโมสรธรรมทาน เป็นอีกที่ที่ไม่น่าพลาด ผู้เขียนได้พบกับหนังสือราคาโรงพิมพ์ มากมายหลายเล่ม ที่สะดุดตา คือหนังสือหนาเตอะชื่อ "อิทัปปัจจยตา"* ที่มีพล้งบางอย่างดึงดูดความสนใจให้ต้องควักเงินซื้อทั้ง ๆ ที่เหลืออยู่ไม่กี่บาท

* อิทัปปัจจยตา (อิ- ทับ - บัด- จะ - ยะ - ตา) แปลว่า เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมีหรือเมื่อสิ่งนี้ ๆ เป็นปัจจัย สิ่งนี้ ๆ จึงเกิดขึ้น

จำได้ว่านั่งอ่านติดต่อกัน ๒-๓ ชั่วโมง ที่โต๊ะหินอ่อนหน้าอาคาร
ที่พักชายไม่ห่างจากสระนาฬิกาเอร์มากนัก จำความรู้สึกได้ดีว่าอ่านแล้ววาง
ไม่ลง ท่านผู้แต่งได้อธิบายอย่างละเอียดชนิดที่เรียกว่าห็นไม่ออก แต่พื้นที่
เล็กน้อยของคอลัมน์นี้คงไม่พอ จึงขอเล่าสรุปความตามประสาคนชอบ
อ่านให้ฟัง หนังสือนี้เป็นการถอดคำบรรยายจำนวน ๑๓ ครั้ง เพื่อให้ง่าย
ต่อการทำความเข้าใจผู้เขียนจะสรุปแยกเนื้อหาออกเป็น ๔ หมวด ดังนี้

หมวดที่ ๑ พุทธธรรม เป็นการอธิบายหลักว่าด้วยอิทัปปัจจยตา
ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พุทธประวัติเพื่อเชื่อมโยงหลักธรรมต่าง ๆ ไว้
เสี่ยงการปฏิบัติจากปุถุชนถึงอริยชนในกรอบของพุทธวจนะ ตรงกับ
เนื้อหาการบรรยาย

ตอนที่ ๑ อิทัปปัจจยตา ในฐานะพุทธวจนะที่ถูกมองข้าม

ตอนที่ ๒ อิทัปปัจจยตา ในฐานะที่เป็นวิชาหรือศาสตร์ทั้งปวงใน
โลก

ตอนที่ ๖ อิทัปปัจจยตา ในฐานะธรรมหรือสิ่งทั้งปวง รอบตัวเรา

หมวดที่ ๒ วิวัฒนาการของมนุษย์และสังคม มนุษย์เดิมทีแสวง
หาความสุขทางวัตถุสิ่งเสพ ก็พัฒนามาโดยลำดับ จนมาถึงความสุขจาก
ฌาน วิปัสสนา ไปถึงขั้น ปัจเจกพุทธะ สัมมาสัมพุทธะ และขยายสู่สังคม
คือ การตั้ง สังฆะ (ครบพระรัตนตรัย) การเข้าถึงโลกุตตรสมบัติที่มนุษย์
ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาความสุขได้ ตามสำนวนที่ท่านผู้แต่งที่ว่า
“ที่นี่และเดี๋ยวนี้” ตรงกับเนื้อหาการบรรยาย

ตอนที่ ๓ อิทัปปัจจยตา ในฐานะ “ตัวเรา” ในทุกความหมาย
ทุกอิริยาบถ

ตอนที่ ๕ อิทัปปัจจยตา ในฐานะวิวัฒนาการทุกแขนงแห่งชีวิต

ตอนที่ ๗ อิทัปปัจจยตา ในฐานะพระรัตนตรัยและไตรสิกขา

ตอนที่ ๙ อิทัปปัจจยตา ในฐานะสิ่งที่มวลวาสดองเรียนรู้และ
ปฏิบัติ

หมวดที่ ๓ ศาสนาสัมพันธ์ เริ่มด้วยคำว่า พระเจ้าที่แท้คือธรรมะ
ชาติแห่งการสร้าง การความคุม การทำลาย ไม่มีใครสิ่งใดอยู่เหนือกฎ
ธรรมชาตินี้ แม้แต่วงการศาสนา ชวนทุกศาสนาวางเปลือกเลือกเอาแต่
แก่นมาคุยกัน เพราะแก่นของทุกศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เรียกว่า
“การทำลายความเห็นแก่ตัว” ตรงกับเนื้อหาการบรรยาย

ตอนที่ ๔ อธิบายจรรยาในฐานะ “พระเจ้า”

ตอนที่ ๘ อธิบายจรรยาในฐานะเป็นสิ่งที่ต้องรองเพื่อทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

หมวดที่ ๔ กฎธรรมชาติ เห็นได้ว่าท่านผู้แต่งให้ความสำคัญกับการอธิบาย อธิบายจรรยาในฐานะ “กฎ” หรือความเป็นไปในธรรมชาติที่เชื่อมโยงถึงมนุษย์ เรียกว่า กฎแห่งกรรม (การกระทำ) เป็นเหตุให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิดหรือ กฎแห่งชีวิตฝ่ายเกิดทุกข์ ท่านผู้แต่งได้อธิบายการออกจากกฎที่ไม่มีจุดกำเนิด จุดสิ้นสุด ด้วยการสร้างกรรมที่เรียกว่า “กัมมัชย” คือการสิ้นกรรมก็ด้วยการเจริญไตรสิกขา พัฒนาปัญญาพาตนออกจากความไม่รู้ อันเป็นรากเหง้าของวงจรอภิปัจจยตา ปฏิจสมุปบาท ตรงกับเนื้อหาการบรรยาย

ตอนที่ ๑๐ อธิบายจรรยาในฐานะกฎที่เหนือกฎทั้งหลาย

ตอนที่ ๑๑ อธิบายจรรยาในฐานะกฎแห่งกรรม, กรรม, กัมมัชย

ตอนที่ ๑๒ อธิบายจรรยาในฐานะกฎแห่งกรรม, กรรม, กัมมัชย

(๒)

ตอนที่ ๑๓ อธิบายจรรยาในฐานะปฏิจสมุปบาท ต่าง ๆ แบบ

เนื้อหาทั้ง ๔ ส่วน คือการอธิบายอภิปัจจยตา หลักธรรมที่เป็นหัวใจพุทธศาสนา ออกไปให้เห็นความโยงใยสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ถึงแม้จะอ่านจบมาแล้ว ๑๙ ปีแต่คำว่าอภิปัจจยตาก็ยังเป็นศัพท์ที่มีอะไรใหม่ให้นักเดินทางค้นหาเสมอ

ย่อหน้าสุดท้ายเขียนมาถึงตรงนี้ ก็ทำให้เห็นภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ที่สร้างความครั่นคร้ามให้คนทั่วไป เพราะขนาดของความหนา ๕๒๘ หน้า แต่หากใครเฝ้ารู้ความหมายของอภิปัจจยตา (ที่ออกเสียงยากและอ่านยาก) ได้เข้าใจความหมายอันลึกซึ้ง แล้วจะเห็นว่าชีวิตนี้แสนเรียบง่าย เพราะทุกอย่างมีเหตุมีปัจจัยของมัน ไม่มีอะไรเกิดลอย ๆ ไร้เหตุไร้ผล แม้จะอ่านจบไปเมื่อ ๑๙ ปีที่แล้ว แต่คำว่าอภิปัจจยตาก็ตราตรึงใจของผู้เขียน ระลึกเสมอว่าหากแจ่มแจ้งในอภิปัจจยตา ก็คือถึงเป้าหมายสูงสุดของพวกเราชาวพุทธ**

** โครงการวิจัยเพื่อคัดเลือกและแนะนำหนังสือดี ในรอบศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๑๙ (หนังสือดี ๑ ใน ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน) ได้จัดหนังสือเล่มนี้ไว้ในหมวดศาสนา เผยแพร่งานวิจัยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๒

ใบสมัครสมาชิกธรรมสาส์นชาวพุทธ
โดย คณะพุทธนิคม เชียงใหม่

ข้อมูลผู้สมัครสมาชิก () สมัครสมาชิกใหม่ () ต่ออายุสมาชิก
ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เพศ () ชาย () หญิง () ไม่ระบุ
ที่อยู่ในการจัดส่ง เลขที่.....หมู่.....ตำบล/ถนน.....อำเภอ/เขต.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....อีเมล.....
โทรศัพท์

() เพื่อถวายเป็นมิตรา (ส่งให้กับโรงเรียน/ห้องสมุด/เรือนจำ ฯลฯ)
โดยกรุณาส่งไปที่.....เลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์

มีความประสงค์ขอรับเป็นสมาชิกธรรมสาส์น “ชาวพุทธ” ประเภท
() 1 ปี () 2 ปี () (ระบุ) ปี
(อัตราค่าบำรุง ปีละ 150 บาท ต่างประเทศปีละ 250 บาท)
โดยเริ่มตั้งแต่วันที่...../ ฉบับที่ (ธรรมสาส์นชาวพุทธจัดพิมพ์ 4 เล่มต่อ 1 ปี)

วิธีการชำระ

พร้อมกันนี้ได้ชำระเงินจำนวน.....โดย

- () ธนาคารดี หรือเช็คไปรษณีย์ สั่งจ่าย ป.ท. มช. เชียงใหม่
- () โอนเงินเข้าบัญชี น.ส.เพ็ญฉาย สิโรตธ ธนาคารกรุงไทย สาขานนทบุรี
บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 521-0-02148-3

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน พร้อมใบสมัครสมาชิกได้ตามช่องทางดังนี้

- น.ส.เพ็ญฉาย สิโรตธ (ผู้จัดการธรรมสาส์นชาวพุทธ)
วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐
- โทรศัพท์ : 086-730-3075, 087-300-1787, 099-271-2474, 0-537-8882
- อีเมล : buddhanikomcm@gmail.com, chao_buddha@hotmail.com
- www.chaobuddha.com

